

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

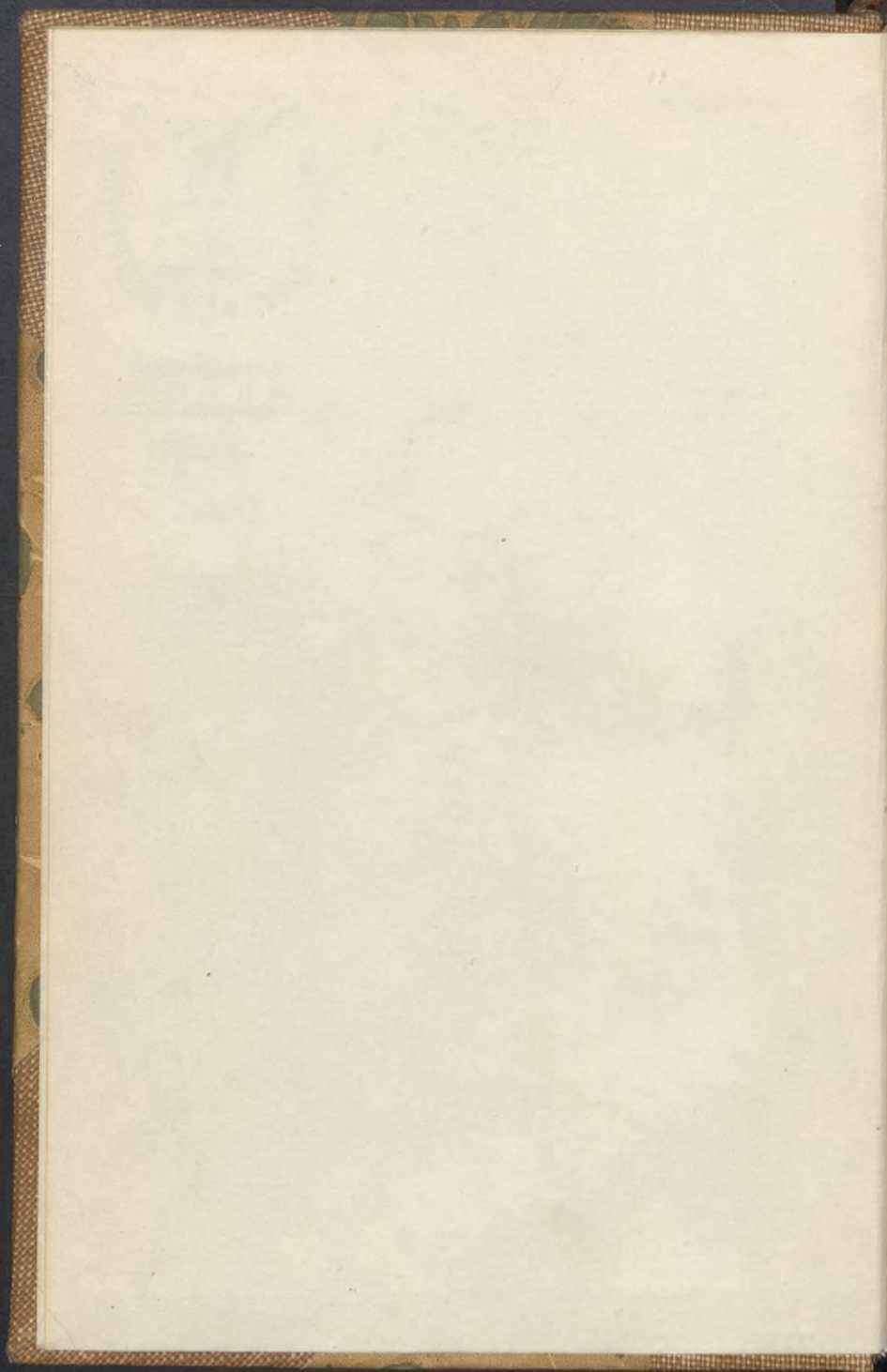

Allmänna Sektionen

Litt.
Sv.
Dram.

STAF
STROM

*Lit.
Sv.
Gram.*

G U S T A F
H E L L S T R Ö M

HAN
TRÄFFAS
INTE HÄR

Komedi i tre akter

BONNIERS

lv. 49
175

GUSTAF HELLSTRÖM

HAN TRÄFFAS INTE HÄR

Copyright. Albert Bonniers förlag 1947

Stockholm. Alb. Bonniers boktryckeri 1947

PERSONERNA, i den ordning de uppträder:

FRU WAHRMAN

PER-AXEL, hennes son

PER WAHRMAN, hennes man, civilingenjör, direktör i
byggnadsfirman Bergström & Co.

INGRID LARSSON, arkitekt

DOKTORINNAN LYCKSELL, Ingrid Larssons syster

FRU BERGSTRÖM

ETT HEMBITRÄDE

Handlingen försiggår i Stockholm. Första akten en kväll
i början av juni, andra akten en eftermiddag någon av
dagarna strax före midsommar, samt tredje akten en efter-
middag i början av september.

1880

FÖRSTA AKTEN

Ett smakfullt möblerat bibliotek. Till höger, mitt på väggen, en öppen spis. Framför den, ett stycke in i rummet, en soffa som tillsammans med ett lågt, runt bord och två fåtöljer bildar en grupp framför spisen. Bakom soffan ett biblioteksbord med planschverk i vackra band, lampa och orreforsvaser med blommor. Mellan spisen och salongen en radiogrammofon. Mellan spisen och fonden en dörr. Mellan fönsterna i fonden ett skrivbord med tre porträtt och en telefonapparat. Mitt på väggen till vänster en dörr, omgiven av bokhyllor. Väggarna prydda med modern konst, företrädesvis landskap. På golvet äkta mattor.

Det är sent på kvällen. Ett av fönstren i fonden står öppet. Genom dem ser man en klar sommarnattshimmel och hör då och då skramlet av en spårvagn, som passerar nere på gatan. Ibland tränger också ljudet upp av ett ungt kvinnoskratt eller några takter av en schlager, sjungen av mansröster.

När ridån går upp sitter FRU WAHRMAN uppkrupen i ena soffhörnet med ansiktet mot salongen och läser. Hon är en kvinna mellan fyrtiofem och femtio, ytterst soignerad, klädd i kort klänning, med en gammal mullvadscapen över axlarna. Strax därpå öppnas dörren till höger ljudlöst på glänt och ett rufsigt pojkhuvud sticker försiktigt fram, spejande omkring sig.

PER-AXEL

klädd i blå pyjamas, röd morgonrock av siden och röda tofflor.

Har pappa kommit än?

FRU WAHRMAN

rycker till och ser upp.

Nej, inte ännu.

PER-AXEL

går in i rummet. Han är omkring sjutton år, blond.

FRU WAHRMAN

Är du fortfarande uppe? Det är ju en halvtimme sedan du sa god natt.

PER-AXEL

Jag kunde inte somna.

FRU WAHRMAN

Vill du vara snäll och stänga fönstret! Det börjar kännas kyligt. Du kan gärna tända brasan också, medan du är i farten.

PER-AXEL

stänger fönstret och tänder brasan. Går därefter bort till en av bokhyllorna och letar efter en bok.

FRU WAHRMAN

Vad letar du efter?

PER-AXEL

Jag tänkte få tag på en deckare.

FRU WAHRMAN

Du skulle försöka sova i stället för att hålla dig vaken med sådan smörja.

PER-AXEL

Pappa läser ju själv deckare.

FRU WAHRMAN

Han gör det för att koppla av.

PER-AXEL

Vad tror du *jag* gör det för?

FRU WAHRMAN

Jag visste inte att du behövde koppla av.

PER-AXEL

rycker på axlarna

När kommer pappa hem?

FRU WAHRMAN

Det vet jag inte, kära du. Jag har inte sett honom sedan i morse, då han gick till kontoret. Han skulle sitta i sammanträden hela eftermiddagen. Och så skulle han äta middag ute. Är det någonting särskilt du ville honom?

PER-AXEL

Nej!

Sätter sig i den ena fåtöljen. Tar en cigarrett ur asken på rökbordet.

FRU WAHRMAN

Du skulle inte röka så mycket.

PER-AXEL

Asch, ska du tjata nu igen!

FRU WAHRMAN

Du vet att pappa inte tycker om det.

PER-AXEL

Det är mycket som pappa inte tycker om, när det gäller mig.

FRU WAHRMAN

Ta det inte så tragiskt.

PER-AXEL

Jag vet nog att både du och pappa och gubbarna i plugget tycker att jag är bakom flötet.

FRU WAHRMAN

Pappa tycker kanske att du inte riktigt gör ditt bästa. Han tycker du har slappnat till. Du får väl själv erkänna att de två sista åren — — —

PER-AXEL

Jag gör så gott jag kan. För resten är det pappas skull att det går som det går.

FRU WAHRMAN

Vad menar du? Pappas skull?

PER-AXEL

Nej naturligtvis! Han har inga fel. Han är en gud för dig och Ulla och alla på kontoret. Han är för resten mer än en gud. Han är som påven — ofelbar.

FRU WAHRMAN

På vad sätt skulle det vara hans skull?

PER-AXEL

Det var han som tvingade mig att bli realare, fastän jag hade svårt för matten.

FRU WAHRMAN

Hur kan du säga att han tvingade dig?

PER-AXEL

Sa han inte att det var det bästa för min framtid?

FRU WAHRMAN

Det kallar inte jag för att tvinga.

PER-AXEL

Vad är det för skillnad, när ett högre väsen ser en femtonårs pojke allvarligt i ögonen och säger att det är bäst för honom att bli realare? Du kan ju kalla det propaganda, om du tycker det låter bättre.

FRU WAHRMAN

Vet du, jag tycker du ska tala med pappa om detta. Säg honom att du vill gå över till latinlinjen.

PER-AXEL

Det är för sent nu. Byta i tredje ringen! Plugga in ett språk som ingen har talat på snart tvåtusen år!

FRU WAHRMAN

Vad *vill* du då?

PER-AXEL

Ska jag säga dig det?

FRU WAHRMAN

Naturligtvis.

PER-AXEL

Jag vill dö.

FRU WAHRMAN

Prata inga dumheter!

PER-AXEL

Så fort man för en gångs skull vill tala allvar, så heter det: prata inga dumheter. Tror du inte jag tänker, fastän jag är bakom flötet i plugget?

FRU WAHRMAN

Vad tänker du?

PER-AXEL

På en hel del.

FRU WAHRMAN

Till exempel?

PER-AXEL

Jag tänker till exempel på att det antingen är något fel på mig eller på er.

FRU WAHRMAN

Har du kommit till något resultat?

PER-AXEL

Nej. Jag har bara kommit underfund med att jag inte passar. Och när jag tänker på att man ska gå omkring ett helt liv och inte passa — — — Jag vill hemifrån.

FRU WAHRMAN

Men mitt kära barn!

PER-AXEL

häftigt

Kalla mig inte barn! Nästa månad blir jag aderton.

FRU WAHRMAN

Så länge du lever kommer jag att kalla dig mitt barn. Det har jag väl rätt till?

Efter en paus.

Varför vill du hemifrån?

PER-AXEL

Pappa.

FRU WAHRMAN

Vad har du att anmärka på honom?

PER-AXEL

Han gör ingenting annat än trycker ner mig i skorna.

FRU WAHRMAN

Nu är du mycket orättvis, Per-Axel! Har pappa någonsin varit annat än snäll emot dig?

PER-AXEL

Snäll och överlägsen. När vi träffas behandlar han mig som om jag inte ens vore ett problembarn utan en sån där grabb som det inte är någonting att göra åt. Man märker välan skillnaden.

FRU WAHRMAN

Vilken skillnad?

PER-AXEL

På hur han behandlar Ulla och mig. Han daltar med henne. *Hon* har aldrig kört. Och hon har alltid haft fina betyg. Och så är hon tjej. Har du inte märkt hur hon flirtar med honom?

FRU WAHRMAN

Nej vet du, nu vill jag inte höra mer på dina dumheter.

PER-AXEL

Men nu vill jag tala ut! Hon vampar honom, och han spelar de grå tinningarnas charm. Precis som på en äcklig film. Det är rena rama sanningen. Man ska vara blind för att inte se det. Jag ger mig sjutton på att hon vampar sig till betyg också.

FRU WAHRMAN

efter en paus.

Det kan väl hända att han skämmer bort henne en smula. Hon är enda dottern.

PER-AXEL

Och jag är ende sonen.

FRU WAHRMAN

Du får väl medge att du får vad du önskar dig, om det ligger inom rimlighetens gränser:

PER-AXEL

Jag ber inte om någonting extra! Åtminstone har jag inte gjort det det sista året. Jag har mina fyra bagare i veckan. Och till dem håller jag mig. Jag tigger inte!

FRU WAHRMAN

Du vet hur upptagen pappa är. Han har tillräckligt mycket bekymmer i arbetet. När han kommer hem, vill han ha lugn och ro. Och ett sätt att skaffa sig det, är att köpa sig till det.

PER-AXEL

Just det! Hon tjarar sig till allt vad hon vill ha. Det är äckligt att se henne linda honom omkring sitt lillfinger. Det är rena utpressningen.

FRU WAHRMAN

Det är orätt av dig att vara avundsjuk på Ulla. Hon är en bra flicka, duktig, ambitiös och förständig.

PER-AXEL

Så mycket dystrare, om hon ska vara ett prakt-exemplar!

Efter en paus.

Är du aldrig rädd för pappa?

FRU WAHRMAN

Varför skulle jag vara det?

PER-AXEL

Jag bara undrade. Du vågar aldrig hålla med mig, när han är i rummet.

FRU WAHRMAN

Förväxlar du inte rädsla med något annat? Det är väl inte så underligt att han inger respekt. Han är en klok man.

PER-AXEL

Som om jag inte visste det! Det kan snart inte byggas ett dass i stan utan att hans porträtt står i tidningarna: ingenjör Wahrman uttalar sig om den nya bekvämlighetsinrättningen. *Det* är respekt. Men när jag säger rädsla, menar jag vad jag säger. Jag är rädd för honom.

FRU WAHRMAN

Du förstår, Per-Axel, att detta är mycket allvarligt.

PER-AXEL

Det har jag förstått länge! Han trycker ner mig. Jag kommer aldrig att bli någonting, så länge jag går här hemma.

FRU WAHRMAN

Hur länge har du haft såna där funderingar?

PER-AXEL

Det är något som jag kommit underfund med så småningom. Han är som ett slags högre väsen som ser ned på såna kryp som mig. Han bryr sig inte om mig ett jä'la dugg. Jag är som luft för honom, dålig luft.

FRU WAHRMAN

efter en paus.

Vill du jag ska tala med honom?

PER-AXEL

far häftigt upp.

Ja, det var just vad jag kunde tänka mig, att du skulle springa och skvallra...

FRU WAHRMAN

Pappa och jag har inga hemligheter för varandra. Och det här är en så viktig och allvarlig sak — —

PER-AXEL

Jag förbjuder dig att säga ett enda ord! Gör du det, så sticker jag! Att man inte ska ha *någon* människa att tala med!

FRU WAHRMAN

Jag ska inte säga ett enda ord, om det är det du vill. Det lovar jag dig. Inte ett ord. Du kan tala med mig om *allting*. Nu och alltid.

Efter en paus.

Vet du vad, Per-Axel — — —

Det ringer i telefon.

FRU WAHRMAN

Gå och svara, är du snäll.

Per-Axel reser sig upp och går några steg mot telefonen, men stannar plötsligt.

PER-AXEL

Nej, du får svara själv. Det är kanske pappa. Och jag vill inte tala med honom i kväll.

FRU WAHRMAN

går till telefonen

Ja, det är fru Wahrman — — — — — Förlåt, jag uppfattade inte riktigt — — — — — Ingenjör Wahrman! — — — — — Vem är det som talar? — — — — — Min man? — — — — — Tack — inte av det slag som använder sådana metoder.

Lägger ner luren. Hon är synbart uppskakad, då hon går tillbaka till soffan utan att sätta sig.

PER-AXEL

Vad var det? Vem var det?

FRU WAHRMAN

Har ingen aning.

PER-AXEL

Vad ville hon?

FRU WAHRMAN

Hur vet du att det var en hon?

PER-AXEL

Det hörde jag välan på rösten.

FRU WAHRMAN

Hon sa inte sitt namn.

PER-AXEL

ser misstänksamt på henne.

Vad ville hon?

FRU WAHRMAN

Åh, ingenting särskilt.

PER-AXEL

Var det om pappa?

FRU WAHRMAN

Ja.

PER-AXEL

Har det hänt honom något?

FRU WAHRMAN

otåligt.

Vad då?

PER-AXEL

En bil, en olycka — — —

FRU WAHRMAN

Nu får du gå och lägga dig! Jag vill vara ensam.

PER-AXEL

Jag har liksom på känn att du kan behöva mig. Det har hänt någonting. Det ser jag på dig, fastän du inte vill tala om det för mig.

FRU WAHRMAN

går tillbaka till telefonen, slår an nollan.

Royal. — — — Tack. — — — Tack. — — —
Träffas ingenjör Wahrman? — — — *Inte!* Ni känner honom till utseendet? — — — Han har inte varit där i kväll? — — — Tack!

Lägger sakta luren tillbaka. Med låg röst, som om hon talade till sig själv.

Det var alltså lögn.

PER-AXEL

Vilket var lögn?

FRU WAHRMAN

fortfarande som om hon talade med sig själv.

Att det kan finnas sådana människor! Det är obegripligt. Man förstår inte, hur de är skapade invärtes. Vad kan det vara för nöje att spela en medmänniska ett sådant spratt?

PER-AXEL

Vilket spratt?

FRU WAHRMAN

irriterad

Å, ingenting — — — Säg, Per-Axel, jag har fått en sådan fruktansvärd huvudvärk. Gå ut i medicinskåpet i badrummet och hämta ett par aspirin-tabletter. Och tag en flaska Ramlösa ur isskåpet och ett glas, är du snäll.

PER-AXEL

Ska du inte gå och lägga dig först, mamma?

FRU WAHRMAN

Nej.

Per-Axel går ut genom dörren till höger.

FRU WAHRMAN

går med snabba steg till telefonen och slår an nollan.

Royal — — — Tack — — — Träffas ingenjör Wahrman? — — — *Inte?* — — — Men han *måste* finnas där. Var vänlig och sök reda på honom. Detta

är hans sekreterare. Han har gett mig order att ringa honom. Ni *måste* få tag i honom! Det är hans order.

Efter en lång väntan.

Jaså, han har redan gått! För ett par minuter sen!
I bil!

Lägger ner luren och stirrar framför sig.

PER-AXEL

in med flaska och glas.

Jag skulle kanske ha tagit en bricka?

FRU WAHRMAN

Tack, det är bra som det är.

PER-AXEL

räcker henne aspirin-tabletterna och slår upp ett glas vatten.

FRU WAHRMAN

tar tabletterna och tömmer halva glaset.

Tack!

PER-AXEL

Känns det bättre nu?

FRU WAHRMAN

sätter sig

Inte ännu, men strax. Pappa ringde alldeles nyss. Han är på väg hem. Han har tagit bil och kan vara här vilket ögonblick som helst.

PER-AXEL

Du lovar att inte säga ett ord om vad vi talat om?

FRU WAHRMAN

Inte ett ord.

PER-AXEL

Är det alldeles säkert?

FRU WAHRMAN

Fullkomligt.

PER-AXEL

Därför att om du sviker mig, så kommer jag *aldrig* att tro på någon människa mer.

FRU WAHRMAN

Varför skulle jag svika dig, kära barn.

PER-AXEL

Du förstår, att man måste ha *någon* människa som man kan säga allt till. Annars står man inte ut.

FRU WAHRMAN

Du kan lita på mig.

Rycker till.

Jag tyckte att jag hörde det knäppa i ytterdörren.

PER-AXEL

God natt då, mamma! Och sov gott!

Han kysser henne och går mot dörren till höger. Stannar ett ögonblick.

Och inte ett ord!

Ut.

Fru Wahrman blir sittande i soffan. Hon stryker med fingrarna över pannan, som om hon gav den en lätt massage. Plötsligen tar hon brådskande boken och låtsas helt upptagen av sin läsning.

PER WAHRMAN

in. Han går rakt fram till fru Wahrman och kysser henne på pannan.

God kväll, älskling! Är du uppe ännu? Hur har du haft det?

FRU WAHRMAN

lägger boken ifrån sig.

Jag har lite huvudvärk.

PER WAHRMAN

Det var tråkigt, kära du.

FRU WAHRMAN

Åh, det går väl över. Jag har nyss tagit aspirin.

PER WAHRMAN

Hur var det på bio?

FRU WAHRMAN

Jag gick inte. Jag har suttit och läst i stället.

PER WAHRMAN

Jag trodde du och Ulla skulle gå tillsammans?

FRU WAHRMAN

Hon fick annat sällskap. Någon som ringde henne.

PER WAHRMAN

Det var väl den där Olle eller vad det är han heter. Jag kan inte säga att jag är vidare förtjust över hennes val av sällskap.

FRU WAHRMAN

Hon tycks vara det.

PER WAHRMAN

Jag litar inte på den där krabaten.

Efter en paus.

Du tror väl inte att de går och kokar ihop någonting tillsammans?

FRU WAHRMAN

Hur skulle jag kunna tro något om det? Tids nog får man *veta*. I kväll var det visst ett gäng som skulle gå ut och dansa.

PER WAHRMAN

Hon hänger ute på danskrogarna för mycket, sen hon blev student. Skönt att hon kommer i väg ut till landet snart.

FRU WAHRMAN

Hon är kanske på Operakällaren. Såg du henne inte? Det var ju där ni åt middag efter sammanträdet.

PER WAHRMAN

Vi satt ute på verandan. Och Per-Axel?

FRU WAHRMAN

Han gick och lade sig för en stund sedan.

PER WAHRMAN

Nå, hur tog han det?

FRU WAHRMAN

Han var naturligtvis ledsen över att han körde.

PER WAHRMAN

Det borde väl inte ha kommit som någon överraskning för honom. Jag avundas honom hans optimism, i den händelse han hoppades klara sig.

FRU WAHRMAN

Du får väl tala med honom.

PER WAHRMAN

Om vad? Vi har kommit från varandra det sista året. Han har slöat till.

FRU WAHRMAN

Jag menar att du skulle försöka komma honom litet närmare.

PER WAHRMAN

Ja, visst skulle jag det! Men det är inte så lätt. Han är ju i den åldern, då man inte vet, hur man ska ta honom. Åtminstone vet inte jag det. Han är varken pojke eller vuxen. Jag vet att det är en ömtålig ålder. Jag vet också att jag har försummat honom. Men det är mest av feighet och lättja.

Han ställer sig med ryggen mot brasan och tänder en
cigarrett.

Och så är det ju det att man har så *förbannat* ont om tid. Och när man kommer hem är man trött.

FRU WAHRMAN

Jag tror att han tänker och funderar mer än du anar.

PER WAHRMAN

Det håller jag inte alls för otroligt.

Efter en paus.

Jag ska tala med honom allvarligt under semestern. Det lovar jag dig.

Efter en paus.

Naturen har spelat oss ett spratt, kära du. Ulla skulle ha varit pojke och Per-Axel flicka. Hon är mera balanserad.

FRU WAHRMAN

Han får väl bli någonting annat än arkitekt.

PER WAHRMAN

Det är inte mycket man kan bli nuförtiden utan kunskaper. På sin höjd demagog. Och det är, som bekant, ett vanskligt yrke.

FRU WAHRMAN

Hur har *du* haft det i kväll?

PER WAHRMAN

Slitsamt. Gudskelov var det sista sammanträdet före sommaren.

FRU WAHRMAN

Är ni färdiga?

PER WAHRMAN

Vi fick slutbetänkandet med riktlinjerna färdigt i eftermiddag.

FRU WAHRMAN

Har ni kommit till något resultat?

PER WAHRMAN

Intresserar det dig verkligen?

FRU WAHRMAN

Naturligtvis gör det det.

PER WAHRMAN

Det visste jag inte.

FRU WAHRMAN

Jag tror knappast ens du har frågat mig någon gång förut.

PER WAHRMAN

tar upp en del papper ur innerfickan, plockar fram ett och läser med ansträngt högtidlig min.

Utredningen har funnit den lämpligaste formen av bostadssubvention vara en kombination av efter familjestorlek differentierade löpande bidrag och åtgärder, som verkar likformigt sänkande på de årliga bostadskostnaderna. Det förra innebär en utvidgning av det subventionssystem som tidigare gällt för barnrika familjers bostadsförsörjning, tillämpad på alla familjer med två eller flera barn.

Han kastar en blick över papperet mot fru Wahrman och fortsätter.

Familjebostadsbidrag motsvarande normalt tio procent av bostadskostnaderna per barn skulle utgå utan individuell bostadsprövning,

han kastar åter en blick mot fru Wahrman:

i främsta rummet i form av hyresersättning eller, i fråga om egna hem, annuitetseftergift, förutsatt att bostaden — — —

Han sänker handen med papperet.

Räcker det?

FRU WAHRMAN

Ja tack, det räcker.

Efter en paus.

Säg mig, Per, *har du tröttnat på mig?*

PER WAHRMAN

Varför skulle jag ha gjort det?

FRU WAHRMAN

Vilket svar! Det kan ju finnas många anledningar. Vi har varit gifta i över tjugu år. Det kunde ju till exempel tänkas att du tyckte jag hade blivit gammal.

PER WAHRMAN

Det har jag inte märkt.

FRU WAHRMAN

Jag menar som kvinna. Det var mycket längesen jag hade äran av något nattligt besök av min herre och man.

PER WAHRMAN

Du tycks ha glömt min ålder.

FRU WAHRMAN

Säg, Per — — — varför ljuger du för mig?

PER WAHRMAN

Vad menar du?

FRU WAHRMAN

Du åt inte middag på Operakällaren.

PER WAHRMAN

Inte! Tvivlar du på mitt ord?

FRU WAHRMAN

Sätt dig ett ögonblick, Per. Jag har något att tala med dig om.

PER WAHRMAN

sätter sig och tänder en ny cigarett.

FRU WAHRMAN

För en stund sedan ringde en dam och bad att få tala med mig.

PER WAHRMAN

Vad var det för en dam?

FRU WAHRMAN

Det vet jag inte. Hon ville inte säga sitt namn.

PER WAHRMAN

Vad ville hon då?

FRU WAHRMAN

Hon ville bara underrätta mig om att du satt på Royal med en ung kvinna.

PER WAHRMAN

En hyena alltså.

FRU WAHRMAN

Det var precis vad jag också trodde.

PER WAHRMAN

Jag hoppas du la på luren?

FRU WAHRMAN

Ja, det gjorde jag.

PER WAHRMAN

Det var naturligtvis en utpresserska.

FRU WAHRMAN

Hade hon varit det, skulle hon väl ha vänt sig till dig och inte till mig. Vad skulle hon pressa ut av mig?

PER WAHRMAN

Nej, det har du rätt i. Det var korttänkt av mig.

FRU WAHRMAN

Men hon lyckades i alla fall att göra mig till vad jag aldrig varit förut.

PER WAHRMAN

Vad då?

FRU WAHRMAN

Till spion.

PER WAHRMAN

Nu står mitt förstånd stilla.

FRU WAHRMAN

Då skall jag försöka sätta det i rörelse, så gott jag kan.

Efter en paus.

Jag ringde upp tamburen på Royal och frågade efter dig.

PER WAHRMAN

Nå, vad svarade de?

FRU WAHRMAN

Att du inte fanns där.

PER WAHRMAN

Ja, där ser du! Om man kunde komma på vem det var, skulle man ha lust att anmäla henne för polisen.

FRU WAHRMAN

Det var också vad jag önskade att jag hade kunnat göra.

PER WAHRMAN

Du ska inte fästa dig vid det. Det är tydligen en elak eller tokig människa. Eller båda delarna. Alla elaka människor har av en eller annan anledning en skruv lös.

FRU WAHRMAN

efter en lång tystnad.

Du nämnde nyss ordet utpresserska. Har du nånsin varit utsatt för någon?

PER WAHRMAN

Det har det aldrig funnits någon vare sig rimlig eller orimlig anledning till.

FRU WAHRMAN

Vad skulle du göra med en människa som sökte pressa fram sanningen ur dig?

PER WAHRMAN

Sådant sker, mig veterligt, bara vid polisförhör och domstolsförhandlingar.

FRU WAHRMAN

med ett bittert, hårt leende.

Detta *är* ett polisförhör.

PER WAHRMAN

Vad i herrans namn går åt dig? Först påstår du att jag inte var på Operakällaren. Sen påstår du att jag var på Royal, fastän tamburen säger att jag inte var där. Vad är det med dig?

FRU WAHRMAN

Det är bara svartsjuka, kära du.

PER WAHRMAN

Jag förstår inte hela resonemanget. Vart vill du komma?

FRU WAHRMAN

Du kommer att förstå om ett ögonblick.

Efter en paus.

Minns du den tiden, innan vi var gifta: du brukade säga till tamburvaktmästaren där vi brukade äta middag, att du inte fanns där, om någon skulle ringa och fråga.

PER WAHRMAN

dödar cigarretten mot askfatet.

Jag visste ju att Betty spionerade på mig. Du vet ju hur svartsjuk hon var.

FRU WAHRMAN

Det hade hon ju också orsak till.

PER WAHRMAN

Det hade hon. Men hon var svartsjuk långt dessförinnan. Hon var det av naturen. Hon kunde inte hjälpa det.

FRU WAHRMAN

Det är synd om svartsjuka människor.

PER WAHRMAN

Det måste vara ett litet helvete. Men hon kom över det med åren.

FRU WAHRMAN

Är du så säker på det?

PER WAHRMAN

I varje fall var vi aldrig så goda vänner under vårt äktenskap som vi varit de sista femton, sexton åren.

FRU WAHRMAN

Kan det möjligen inte bero på att hon ännu älskar dig och att hon så småningom nöjde sig med vad hon kunde behålla av dig.

PER WAHRMAN

Det vet jag inte. Det har jag inte tänkt på. Jag är ingen psykologisk djuplodare.

Efter en paus.

Du tänker väl inte bli svartsjuk efter den här löjliga historien?

FRU WAHRMAN

Jag minns hur listigt jag tyckte det var av dig, det där lilla knepet med rockvaktmästaren. Det gav en alldeles särskild tjusning åt våra första tête-à-tête. Det var som om själva listigheten bonat om oss, gjort våra fattiga timmar till ett chambre séparée. Det var någonting på samma gång tryggt och romantiskt. Trygghet och äventyr på en gång. Syndigt, eller kanske snarare orätt ur konventionellt moralisk synpunkt, men rätt och riktigt ur högre synpunkt, därför att vi älskade varandra så gränslös. Ibland tycker jag att ingenting kan jämföras

med den tiden, då vi satt på restaurang liksom osynliga, med kärleken och lögnen som en skärm för vårt bord. Men du kände det kanske annorlunda?

PER WAHRMAN

Det vet du ju mycket väl att jag inte gjorde.

FRU WAHRMAN

Hur ska man kunna veta vad en annan människa verkligen känner. Man bara anar eller gissar eller tror.

PER WAHRMAN

ser på sitt armbandsur.

Som du vet och som jag sa nyss är jag ingen djuping på det området. Jag förstår mig på hus och tomter och inte på människor annat än som hyresgäster, tomtjobbare, stadsfullmäktige och sundhetsinspektörer.

FRU WAHRMAN

Kände du aldrig något samvetskval gentemot henne?

PER WAHRMAN

Mot Betty? Du vet ju att jag tyckte synd om henne. Men varför drar du fram detta nu? Det ligger ju tjugu år tillbaka i tiden. Och Betty och jag är vänner igen sen många år tillbaka. Och det har jag till mycket stor del dig att tacka för. Det finns kvin-

nor som inte skulle ha tyckt om det. Men du hörde inte till dem. Det har jag alltid varit dig tacksam för.

FRU WAHRMAN

För all del. Ingen orsak. Ni hade ju affärer ihop. Och dessutom var jag inte svartsjuk på henne. Så enkelt är det.

PER WAHRMAN

ser åter på sitt armbandsur.

Är polisförhöret slut nu så att man kan gå och lägga sig? Jag har haft en lång dag.

FRU WAHRMAN

Det är inte riktigt slut ännu.

PER WAHRMAN

Vad nu då?

FRU WAHRMAN

När jag fått veta av tamburvaktmästaren att du inte fanns på Royal, kom jag att tänka på vår första tid.

PER WAHRMAN

Hur så?

FRU WAHRMAN

Jag ringde upp igen efter en liten stund. Jag sa att jag var din sekreterare och att du gett mig order att ringa dig, om det var något viktigt.

PER WAHRMAN

Vad skulle det tjäna till?

FRU WAHRMAN

Jag fick veta sanningen. Han svarade att du nyss gått, att du tagit en bil.

Det blir en lång tystnad.

FRU WAHRMAN

Den där människan hade alltså rätt.

PER WAHRMAN

efter en paus.

Jag erkänner att jag har skenet mot mig.

FRU WAHRMAN

Skenet! Varför inte lika gärna erkänna att du narras för mig?

PER WAHRMAN

Jo, jag erkänner. Men jag är oskyldig.

FRU WAHRMAN

Till vad? Till lögnen?

PER WAHRMAN

Nej, men till det du tror ligger bakom den. Du låter din fantasi skena i väg. Du har suttit och gjort ett berg av en bagatell.

FRU WAHRMAN

Du var alltså först på Operakällaren och sen for du till Royal och åt en andra middag med den där unga damen. Kärleken tycks ge aptit.

PER WAHRMAN

Hon åt en matbit. *Jag* drack en grogg.

FRU WAHRMAN

skrattar till hårt och bittert.

Jag tycker det skulle vara förödmjukande för en man som du att in i det sista svänga sig som en liten pojke som ertappats bland syltburkarna i skafferiet.

PER WAHRMAN

svarar inte. I stället stoppar han och tänder sin pipa.

FRU WAHRMAN

Känner jag den där damen?

PER WAHRMAN

Nej. Hon tillhör inte vårt umgänge.

FRU WAHRMAN

Ett så kallat dåligt fruntimmer?

PER WAHRMAN

Tvärtom, en högst gedigen kvinna.

FRU WAHRMAN

Är hon ung?

PER WAHRMAN

Tretti år.

FRU WAHRMAN

Då är hon förmodligen minst trettifem, eftersom du ibland säger att jag ser ut som jag ännu inte var fyrti.

PER WAHRMAN

Jag vet att hon är tretti.

FRU WAHRMAN

ler överlägset.

Jag förstår. Hon har sagt det, och så tror du henne.

PER WAHRMAN

reser sig upp.

Du behöver inte sitta där och le så förbannat överlägset!

FRU WAHRMAN

För en gångs skull är det *min* tur att kunna verka överlägsen.

PER WAHRMAN

Jag har sett hennes prästbetyg.

FRU WAHRMAN

Det måste vara en mycket förtänksam dam som går med prästbetyg i väskan.

PER WAHRMAN

Hon är anställd på mitt ritkontor.

FRU WAHRMAN

Kontorsrätta alltså.

PER WAHRMAN

Nej, som arkitekt.

FRU WAHRMAN

rycker till.

Hur länge har hon varit där?

PER WAHRMAN

Åh, en fyra månader.

FRU WAHRMAN

Och så går ni ut och äter middag och resonerar husbyggen?

PER WAHRMAN

Vi talar om annat också.

FRU WAHRMAN

Det förstår jag så väl. Ni talar förmodligen om teater och bio.

PER WAHRMAN

med stigande irritation.

Bland annat.

FRU WAHRMAN

Då förstår jag ditt plötsliga intresse den sista tiden för teater och bio. Och jag, som i min enfald trodde att du ville göra mig till viljes. Och så var det i stället för att du skulle vara riktigt up to date i konversationen när du skulle träffa henne. Då förstår jag också varför du börjat läsa nytukomna romaner.

PER WAHRMAN

rycker på axlarna utan att svara.

FRU WAHRMAN

Hur länge har det här hållit på?

PER WAHRMAN

Ett par månader.

FRU WAHRMAN

Och under tiden har ni ätit middagar då och då och talat husbyggen och teatrar och litteratur.

PER WAHRMAN

Det var då också själva fan! Hon intresserar mig! Hon har originella synpunkter. Hon är en typ som jag inte sett på närmare håll förr.

FRU WAHRMAN

Det förstår jag mycket väl. Hur ser hon ut?

PER WAHRMAN

Jag förmodar att hon väl närmast kan kallas ful. Om nu den upplysningen kan lugna dig.

FRU WAHRMAN

Den gör inte saken bättre. Snarare tvärtom. Une jolie laide. En pikant fuling är det farligaste som finns. Dessutom blir de vackrare med åren.

PER WAHRMAN

Du är omöjlig! Hela resonemanget är meningslöst.

FRU WAHRMAN

Snälla du, du måste väl själv inse att detta inte hänger ihop?

PER WAHRMAN

Det inser jag inte.

FRU WAHRMAN

Om det hela är så oskyldigt som du låter påskina, varför behövde du då säga till i tamburen att du inte var anträffbar?

PER WAHRMAN

Jag har aldrig sagt ett ord till vaktmästaren om den saken.

FRU WAHRMAN

Varför svarade han då att du inte fanns där, när jag frågade första gången?

PER WAHRMAN

Jag förmodar att gammal bitter erfarenhet lärt honom att använda sin diskretion.

FRU WAHRMAN

Varför narrades du för mig, när du sa att du inte var där?

PER WAHRMAN

För det första, därför att du inte gav mig tid att tala sanning.

FRU WAHRMAN

Inte gav dig tid! Det var också ett svar att komma med.

PER WAHRMAN

Det är inte egendomligt alls. Lögnen är det naturliga, när man blir överraskad.

FRU WAHRMAN

Jag trodde tvärtom.

PER WAHRMAN

Där tar du fel. Att tala sanning är ett tecken på den allra högsta kultur. Lögnen är det primitiva.

Den hör så att säga till den ursprungliga utrustningen i kampen för tillvaron.

FRU WAHRMAN

Och det säger *du* som just har ord om dig för din omutliga redlighet.

PER WAHRMAN

Kära du, är man inte ärlig i affärer kan man lika så gott stänga butiken medsamma. Men här är det fråga om en privatsak.

FRU WAHRMAN

Du menar alltså — — — —

PER WAHRMAN

Ett ögonblick! Mig veterligt kan historien inte uppvisa mer än ett enda exempel på en människa, som aldrig låtit en lögn komma över sina läppar. Det var en amerikan. Han hette George Washington. Jag har hört landsmän till honom som skrattat hejdlöst åt påståendet. Vi ljuger väl alla någon gång. Samvetet får avgöra, när en lögn får anses berättigad eller inte. Samvetet och hänsynen.

FRU WAHRMAN

Hänsynen till vem?

PER WAHRMAN

Till den man ljuger för och den man ljuger om.

FRU WAHRMAN

Du menar alltså att man skall vara ärlig i affärer.
Men man ljuger i fråga om sina privatförhållanden.

PER WAHRMAN

En människa är inte en guldfisk. Hon har rättighet att skydda sitt privatliv från insyn.

FRU WAHRMAN

Också när det gäller ens hustru? Det måste jag säga är något alldeles nytt.

PER WAHRMAN

Är det? Jag erinrar mig bestämt att vi talade om just detta på den tiden, då vi hade våra hemliga möten.

FRU WAHRMAN

tiger.

PER WAHRMAN

Jag vill inte såra dig. Men då hade du ingenting emot att jag ljög för Betty. Då var lögnen fullt berättigad. För en stund sen kallade du den till och med romantisk.

FRU WAHRMAN

Du jämför alltså våra hemliga middagar med era?

PER WAHRMAN

Jag vet inte varför jag låter förhöra mig som en brottsling. Jag har redan sagt dig att jag har rent samvete.

FRU WAHRMAN

Varför narrades du då?

PER WAHRMAN

Det har jag ju redan försökt förklara för dig.

FRU WAHRMAN

Jag vet. Jag överraskade dig. Men varför har du hemlighållit det i hela två månader, om det varit så oskyldigt?

PER WAHRMAN

Jag ska säga dig en sak, Elsa. Jag fick en sträng och kristlig uppfostran, enligt den tidens sed. I den spelade agan en betydande roll. Och så lärde man sig ljuga. Enligt den tidens uppfattning var en pojke en individ som alltid hade något djävulskap på sitt samvete. När man blev hårt ansatt, ljög man. Det betalade sig.

FRU WAHRMAN

Hur kan du säga något så absurt! Varje lögn kommer ju förr eller senare i dagen.

PER WAHRMAN

Det gör den visserligen. I allmänhet åtminstone. Men genom att ljuga kunde man samla på hög.

FRU WAHRMAN

Jag förstår inte.

PER WAHRMAN

Det är ganska enkelt. Man kunde till exempel få smörj *en* gång för flera sattyg, i stället för att bli randad för vart och ett. När man gjort den geniala upptäckten förkovrade man sig i sin naturliga fallenhet att svänga sig. Mera invecklat är det inte.

FRU WAHRMAN

Det har du aldrig talat om för mig förut.

PER WAHRMAN

Jag har inte talat om det för någon. Det finns saker som man behåller för sig själv.

Efter en paus.

Du har kanske under årens lopp lagt märke till att jag *aldrig* ställt en samvetsfråga till något av barnen. Jag har aldrig frågat dem om hur det gått för dem i skolan eller om de läst sina läxor, innan de gått på bio eller överhuvudtaget om någonting som skulle uppmuntra dem att ljuga. Det har varit min dyrköpta pedagogik.

FRU WAHRMAN

Allt detta är nytt för mig.

Efter en paus.

Men det hänger i alla fall inte ihop. Skämdes du inte när du narrades?

PER WAHRMAN

Det kan jag inte säga precis att jag har gjort.

FRU WAHRMAN

Du menar alltså att en kvinna inte skulle ha rätt att fråga sin man i en sak som denna.

PER WAHRMAN

Inte om hon är förständig. Jag har ju redan sagt dig att jag har rent samvete i fråga om den där damen.

FRU WAHRMAN

ler bittert och överlägset.

PER WAHRMAN

Där ser du! Du tror mig inte.

FRU WAHRMAN

Har du narrats för mig förr?

PER WAHRMAN

Det kan väl hända att jag har gjort. Men inte så det har stört. Du har i varje fall inte blivit lidande på det.

FRU WAHRMAN

Men nu lider jag. Därför tycker jag att du ska vara uppriktig.

PER WAHRMAN

otåligt.

Jag är ju uppriktig.

FRU WAHRMAN

Det är det inte! Vore du uppriktig, skulle du erkänna att du är förälskad i henne.

PER WAHRMAN

Förälskad? — — —

Skakar på huvudet, som om han tänkte efter.

Nej, det är jag inte.

FRU WAHRMAN

brister plötsligt ut i gråt.

PER WAHRMAN

ser en stund på henne utan att röra sig. Till sist går han fram mot henne.

Elsa, hör på här!

FRU WAHRMAN

Nej, rör mig inte! Jag ska inte gråta som ett litet våp.

Efter en paus.

Det är bara det, att när telefonbudet kom och jag ringde upp tamburvaktmästaren, kändes det som om golvet öppnat sig under mig. Gudskelov var Per-Axel inne just då. Och det gav mig styrka.

PER WAHRMAN

Misstänkte han något?

FRU WAHRMAN

Det vet jag inte. Det kunde jag inte se. Det var som om det kommit en hinna för mina ögon — — —
Det enda jag kunde göra var att upprepa för mig själv: han har narrats för mig, han har narrats för mig, han har narrats — — —

PER WAHRMAN

Seså, är vi nu där igen!

FRU WAHRMAN

Jag vet inte vilket som var värst att bära i det ögonblicket — att du bedrog mig eller att du narrats.

PER WAHRMAN

skrapar ut pipan och lägger den ifrån sig.

FRU WAHRMAN

torkar tårarna som brutit fram på nytt.

Jag ska inte ställa några fler samvetsfrågor till dig. Vill du, får du själv tala med mig om henne. Jag undrar bara hur det ska bli. Man talar om att någonting kommer som en blixtnad från klar himmel. Nu vet jag att det inte bara är en gammal utsliten kliché. Just så kändes det.

Efter en paus.

Säg, Per, hur ska det bli i framtiden?

PER WAHRMAN

Tiden har läkt djupare sår.

FRU WAHRMAN

Läker tiden också en dödsstöt?

PER WAHRMAN

Älskade du, det här är ingen dödsstöt.

FRU WAHRMAN

Först i kväll har jag förstått, hur tron på dig varit allt för mig. Jag har trott på dig, trott, trott, trott! Jag har glatt mig varje gång jag hört dig komma. Mitt hjärta har slagit lika hårt och min glädje har varit lika stor som den första gången vi möttes.

Hon brister på nytt i gråt.

Hur ska jag hädanefter kunna härda ut att sitta och vänta på dig. Också om jag absolut vet var du är, hur ska jag kunna kämpa mot misstanken? Hur ska man kunna härda ut med en sådan ångest? Jag kommer att bli från mina sinnen. Aldrig någon trygghet mera! Aldrig kunna vara säker! Utan tvärtom. För varje år blir jag äldre och världen kommer alltid att vara full av unga kvinnor.

PER WAHRMAN

Vad det beträffar blir ju också jag äldre.

FRU WAHRMAN

Åh, *du!* Du är man.

PER WAHRMAN

Säg, älskling — — —

FRU WAHRMAN

Du kan åtminstone göra mig den tjänsten att inte mera säga älskling. Du behöver inte håna mig.

PER WAHRMAN

Säg, min vän, tror du att det blir så alldeles lätt för mig? Också mig har det hänt något, sen jag kom hem i kväll.

FRU WAHRMAN

Du har blivit överraskad. Om det är det du menar.

PER WAHRMAN

Det har hänt något annat också.

FRU WAHRMAN

Vad då?

PER WAHRMAN

Jag börjar inse att jag hädanefter måste känna mig som en misstänkt figur i mitt eget hem. Tror du inte att känslan av att vara misstrodd kan bli lika outhärdlig som att misstänka?

FRU WAHRMAN

reser sig häftigt upp.

Vad begär du egentligen av mig? Om du vill, ska jag försöka låtsas som om jag inte misstänkte dig mera. Men du kan inte fordra att jag inte ska misstänka dig. Du tycks ännu inte förstå vad detta be-

tyder för mig. Du har ofta förebrått mig att jag inte kan vara vänlig och le och smila åt människor som jag avskyr. Jag kan inte förstå mig. Jag kan det inte. Jag är ingen diplomatfru.

PER WAHRMAN

Du är gift med en karl som måste vara en smula diplomat sex dagar i veckan.

Det blir en lång tystnad, under vilken Per Wahrman stoppar en ny pipa och tänder den.

PER WAHRMAN

Jag tänker på en sak. Jag nämnde ordet diplomat.

FRU WAHRMAN

Vad har det med detta att göra?

PER WAHRMAN

Hur vore det med en kompromiss? Som ett modus vivendi. Till dess du har hämtat dig från chocken.

FRU WAHRMAN

En kompromiss om vad?

PER WAHRMAN

Vi är båda övertygade om att det kommer att bli outhärdligt en tid framåt, om du ska gå och misstänka mig och jag ska känna mig som en skum figur i mitt eget hem.

FRU WAHRMAN

ser upp på honom utan att svara.

PER WAHRMAN

Vi kommer överens om att inte tala om detta mera.

FRU WAHRMAN

Kallas det för en kompromiss?

PER WAHRMAN

Mitt förslag är att du låter ämnet falla och att jag inte träffar henne mera.

FRU WAHRMAN

ler.

Du begär att jag ska tro på dig medsamma?

PER WAHRMAN

rycker på axlarna.

FRU WAHRMAN

Har du? — — — Har ni? — — —

PER WAHRMAN

Du menar om hon är min älskarinna?

FRU WAHRMAN

Ja.

PER WAHRMAN

Nej.

FRU WAHRMAN

Kan jag lita på det?

PER WAHRMAN

Absolut!

FRU WAHRMAN

efter en paus.

Nu står mitt förstånd stilla — — — Varför skulle du då behöva narras för mig?

PER WAHRMAN

Det är hopplöst. Men jag upprepar ännu en gång: det *har* inte varit något förhållande mellan oss.

FRU WAHRMAN

Det låter så tvetydigt. Det är som om du menade att det kan bli.

PER WAHRMAN

Det blir ännu hopplösare.

FRU WAHRMAN

Om det vore så oskyldigt, varför skulle du inte ha kunnat bjuda henne hit på middag och resonerat hus och teater med henne i stället för på restaurang?

PER WAHRMAN

Jag tror inte det skulle ha slagit väl ut.

FRU WAHRMAN

Jag blir mer och mer nyfiken på den där damen.
Är hon inte rumsdresserad?

PER WAHRMAN

Det förmodar jag att hon är. Men jag tror inte
att ni två skulle gå ihop.

FRU WAHRMAN

Varför inte, om hon är så intressant som du
påstår?

PER WAHRMAN

Du skulle inte tycka om henne.

FRU WAHRMAN

Vad heter hon?

PER WAHRMAN

Ingrid Larsson.

FRU WAHRMAN

Har du kysst henne?

PER WAHRMAN

Ja.

FRU WAHRMAN

Jag vill minnas att du sa för en stund sedan att
hon var ful.

Efter en paus.

Var kysste du henne?

PER WAHRMAN

Har det någon betydelse?

FRU WAHRMAN

Mycket stor!

PER WAHRMAN

Jag har kysst henne på kinden.

FRU WAHRMAN

Det var inte det det var frågan om! Kysste du henne på en restaurang eller hemma hos henne?

PER WAHRMAN

I en bil.

FRU WAHRMAN

Så vulgärt!

PER WAHRMAN

Du och jag har kyssts i bilar många gånger.

FRU WAHRMAN

Vi älskade varandra.

PER WAHRMAN

Jag har, som du vet, kysst åtskilliga kvinnor utan att vara förälskad i dem.

FRU WAHRMAN

Det vet jag. Efter en glad middag, då vi kyssts litet var. Och det har varit mina väninnor.

PER WAHRMAN

Varför skulle detta inte kunna ha varit en oskyldig kyss?

FRU WAHRMAN

Därför att det inte finns några oskyldiga kyssar som man misstänker att ens hustru skulle ogilla.

PER WAHRMAN

Hur kunde jag veta att du skulle ogilla det, när du inte kände henne?

FRU WAHRMAN

Därför att du redan visste att jag inte skulle tycka om henne.

PER WAHRMAN

rensar pipan och sätter den ifrån sig i pipstället.

Min vän, klockan börjar bli mycket och jag ser inte heller att vi kommer någon vart. Jag har föreslagit dig en kompromiss. Jag kan säga henne att vi inte träffas mera utanför arbetet.

FRU WAHRMAN

Du tänker alltså träffa henne igen?

PER WAHRMAN

Hur ska jag kunna undgå det? Hon är ju anställd hos mig.

Tar ett par steg fram och tillbaka och stannar plötsligt framför fru Wahrman.

Du menar väl inte att jag skulle ge henne respass?

FRU WAHRMAN

svarar inte.

PER WAHRMAN

med stigande irritation.

Är *det* ditt villkor för kompromissen?

FRU WAHRMAN

svarar inte.

PER WAHRMAN

Varför svarar du inte?

FRU WAHRMAN

Om du vill skaffa trygghet i hemmet, kan jag inte se någon annan utväg.

PER WAHRMAN

börjar åter gå av och an.

Det är ju rena vanvettet.

Stannar framför henne.

Inser du inte det? Inser du inte det omänskliga i att avskeda en människa, därför att jag ätit middag med henne? Vad skulle jag ge för skäl? Hon är skötsam, duktig, uppslagsrik. Vi behöver henne.

FRU WAHRMAN

Du behöver henne, därför att du är kär i henne.

PER WAHRMAN

Hör på mig nu, Elsa! Det är sista gången jag säger det. Jag är *inte* kär i henne. Hon är *inte* min älskarinna. Och jag kommer *inte* att avskeda henne.

FRU WAHRMAN

Jag kan inte inse att detta kan kallas en kompromiss.

PER WAHRMAN

Jag ska inte träffa henne utanför arbetet.

FRU WAHRMAN

Vad ska du ge för skäl till det?

PER WAHRMAN

Jag kan inte förstå att det ska behöva ges några skäl.

FRU WAHRMAN

Åh, hon är väl inte dummare än att hon gissar sig till anledningen. Hon kommer att anse mig som en ragata. Men det bryr jag mig inte om.

PER WAHRMAN

Jag kan inte inse annat än att hon kommer att finna mig lika löjlig. Det blir en smula förödmjukande för både dig och mig. Men det är en sak som inte kan undvikas. En kompromiss innebär alltid en förlust för båda parterna. Det är oundvikligt.

FRU WAHRMAN

Om det är så som du säger, varför gör du då inte rent hus medsamma?

PER WAHRMAN

Vad menar du?

FRU WAHRMAN

Gör dig kvitt henne helt och hållet.

PER WAHRMAN

efter en paus.

Minns du Ådalshistorien?

FRU WAHRMAN

Ådalshistorien? — — —

PER WAHRMAN

Ja, det är en hel del år sedan dess. Det var kravaller där uppe. En officer kommenderade sina karlar att skjuta på de strejkande.

FRU WAHRMAN

Ja, nu minns jag. Vad har den historien med oss att göra?

PER WAHRMAN

Vi resonerade om den en dag vid middagsbordet. Som dotter till en officer tog du officerens parti.

FRU WAHRMAN

Han lydde order. Det ska en officer göra.

PER WAHRMAN

Också en officer bör bruka sitt sunda förnuft. Men du tillade att han borde ha skjutit hela rasket.

FRU WAHRMAN

Det minns jag inte.

PER WAHRMAN

Men jag minns det! Det var som om jag plötsligt suttit mittemot en vilt främmande människa. Du hade med ens visat en sida hos dig som jag inte gjort bekantskap med förut. Minns du inte att jag blev alldeles stum och måste lämna bordet för att inte i barnens närvaro bryta ut i förbannelser över ditt människoförakt. Det tog mig lång tid att komma över det.

FRU WAHRMAN

Jag visste inte att du var småaktig och långsint. Det var ett förfluget ord.

PER WAHRMAN

Så alldeles förfluget var det inte. Du har åtskilliga gånger under de senaste åren gett uttryck åt en liknande mentalitet.

FRU WAHRMAN

Vilken?

PER WAHRMAN

Våldsmentaliteten. Lusten att, om du kunde, göra rent hus, som du säger.

FRU WAHRMAN

När har jag gjort det?

PER WAHRMAN

Åtskilliga gånger.

FRU WAHRMAN

Du menar väl inte att *jag* varit nasse? Jag som är med i svensk-engelska föreningen.

PER WAHRMAN

Man kan vara upplagd för våldsmetoder, fastän man för tillfället råkar vara på rätt sida. Som till exempel nu, när du vill att jag ska avskeda den där flickan.

FRU WAHRMAN

efter en paus.

Om hon är så duktig och framstående som du säger, behöver hon inte ha så svårt att få en annan plats. Du kan ju ge henne full lön till dess hon får en ny anställning. Hon behöver ju inte bli ekonomiskt lidande på affären.

PER WAHRMAN

Som du vet är firman ett bolag. Jag är bara

verkställande direktör. Jag kan inte betala ut löner åt personer som inte är i firmans tjänst.

Efter en paus.

Men *det* är inte det viktigaste härvidlag. Det viktigaste är att ditt rättsmedvetande inte tycks reagera mot en åtgärd som inte har med tjänsten att göra.

FRU WAHRMAN

Nej, det gör det inte. Jag kan också säga dig orsaken. Jag älskar dig. Är det inte skäl nog? Kanske inte för en man. Men för en kvinna är det det. Åtminstone är det det för mig.

PER WAHRMAN

tiger.

FRU WAHRMAN

Du sa att jag är officersdotter. Det är jag. Jag är inte den som sträcker vapen i brådrasket. Jag tänker inte sitta med armarna i kors och se mitt hem skövlut.

PER WAHRMAN

Hur skulle du kunna hindra det?

FRU WAHRMAN

Jag vet inte om jag kan hindra det. Men jag kan göra motstånd.

PER WAHRMAN

Vad skulle du vinna med det?

FRU WAHRMAN

Det vet jag inte. Det enda jag vet är att jag är sådan.

Efter en paus.

Jag skulle i alla fall vinna det att jag inte förlorade självrespekten.

PER WAHRMAN

rycker på axlarna.

Det hela tycks vara hopplöst.

FRU WAHRMAN

Det förefaller så.

Efter en paus.

Och vet du varför? — — — Därför att du älskar henne.

PER WAHRMAN

Åh Elsa, Elsa — — — Dina tankar springer omkring som en ekorre i ett hjul. Jag har föreslagit dig en kompromiss! Tänk på saken!

FRU WAHRMAN

Det har jag redan gjort. Jag kan inte se hur den kan hjälpa mig, så länge jag vet att du ständigt har henne i närheten.

PER WAHRMAN

Ponera att jag avskedade henne — — — skulle det kunna hindra mig från att träffa henne i hemlighet, så ofta jag ville?

FRU WAHRMAN

Nej, det skulle det kanske inte. Men det skulle ge dig ett mycket dåligt samvete. Jag har varit gift med dig tillräckligt länge för att veta att du inte skulle trivas med det. Du är av naturen mycket borgerlig, för att inte säga småborgerlig. Du hör inte till dem som kan föra ett dubbelliv.

PER WAHRMAN

Är det inte tänkbart att du skulle kunna driva mig därhän — med gott samvete.

FRU WAHRMAN

reser sig plötsligt upp.

Vad ska jag *göra*? Vad *kan* jag göra? Tror du att jag till den grad saknar kvinnlig instinkt att jag inte vet lika säkert som jag står här att du är kär i henne. Kanske du inte vill erkänna det för dig själv ännu — av feghet eller lättja. Men jag vet det. Jag känner det.

PER WAHRMAN

I så fall var det lite oförsiktigt av dig att upplysa mig om det.

FRU WAHRMAN

Kan du säga mig vad jag skulle ha gjort? Skulle jag ha tegat med att du ljugit för mig? Skulle jag ha flyttat ut på landet om ett par dagar och gått där ensam med barnen hela sommaren utan att säga ett ord och hela tiden vetat att du var inne i stan och åt middag med en ung kvinna? Du anklagade mig för en stund sen för att jag var omänsklig. Vad kallas det för, som du tycks fordra av mig? Är inte också det omänskligt? Är det inte att låta en annan människa utstå de mest helvetiska lidanden.

Efter en paus.

Inser du inte det, då vet du inte vad kärlek vill säga.

PER WAHRMAN

Åh, det vet jag nog.

FRU WAHRMAN

Ja, på ditt sätt. Du ger mig dyrbara presenter till julen och på födelsedagar och namnsdagar och på vår bröllopsdag. Du kysser mig tre gånger om dagen: när du går till kontoret på mornarna, när du kommer hem till middagen och när du säger god natt och går in och lägger dig. Och ibland kommer du hem med blommor och en ask konfekt utan någon anledning. Du är cheveleresk. Men du har aldrig älskat mig på långa vägar när så som jag har älskat och älskar dig.

PER WAHRMAN

Jag älskar på *mitt* sätt. För resten: finns det någon möjlighet att mäta och väga i det fallet?

FRU WAHRMAN

Åjo, det finns det nog.

PER WAHRMAN

Vad är det för måttssystem!

FRU WAHRMAN

Jag vet ett som jag själv har erfarenhet av.

PER WAHRMAN

Och det är? — — —

FRU WAHRMAN

Att man när som helst, då man tänker på den man älskar, kan uppleva *hela* sin kärlek, *hela* sitt samliv på samma sätt som om den människan vore död, som om man förlorat henne för alltid och bara hade minnet kvar att leva på, ingenting annat än minnet.

PER WAHRMAN

Förlåt, min vän, romantiserar eller dramatiserar du inte dig själv en smula nu? Har du alltid älskat mig så?

FRU WAHRMAN

Det är sant — inte alltid. Det var en mellantid i vårt äktenskap, då det blev en vanesak också för mig. Men ända sen du låg för döden och läkaren sa att jag fick vara beredd på att mista dig, har jag älskat dig så, just så. Sen dess har jag alltid känt det på samma sätt som jag gjorde, då jag satt vid vad vi trodde var din dödsbädd — att det kanske är sista dagen jag håller din hand eller jag kysser dig. Det är så jag älskar dig. Förstår du nu?

PER WAHRMAN

går fram till henne.

Kära Elsa — — —

Det ringer i telefonen.

FRU WAHRMAN

Svara du! Det är förmodligen hon som ringer för att säga god natt.

PER WAHRMAN

går till telefon.

Hallå! — — — Ja. — — — Hallå!

Med låtsad glättighet.

Hejsan!

— — — — —
Ett ögonblick ska jag fråga mamma.

Håller för mikrofonen.

Det är Ulla. Hon frågar om hon och Marianne och deras två pojkar kan få komma upp ett slag

och sitta och prata. De har varit på Skansen och gick förbi här och såg att det var tänt i biblioteket. De har inte lust att gå och lägga sig, säger de. Hon telefonerar från kiosken i hörnet.

FRU WAHRMAN

Jag tycker det är väl sent.

PER WAHRMAN

Ja, men det är lika bra det. Annars går de kanske till den där Olle.

FRU WAHRMAN

Som du vill.

PER WAHRMAN

tar upp luren igen.

Ja, då får ni väl det då. Hejsan!

Lägger ner luren.

Kära Elsa, jag har en lång dag framför mig i morgon. Jag kan inte se att vi kan komma mycket längre i kväll. Jag har gett dig mitt löfte. Vill du hålla ditt, så stryker vi ett streck över det hela. Skulden är min. Att be dig förlåta är meningslöst. Men tiden brukar vara en bra läkare. Jag tycker att du och jag ska gå och lägga oss. Ta ett sömnmedel, så får du sova! Det tänker jag göra. God natt, min vän!

Han går ut genom dörren till vänster.

FRU WAHRMAN

blir sittande kvar och stirrar framför sig.

PER-AXEL

öppnar ljudlöst dörren till höger och sticker in huvudet.
Med låg röst.

Mamma — — —

FRU WAHRMAN

rycker till förskräckt, skriker till.

Åh, Gud — — —

PER-AXEL

Jag har hört allt.

FRU WAHRMAN

Står du och lyssnar bakom dörrarna? Vet du inte
att sådant är mycket fult?

PER-AXEL

Jag vet det. Men jag kunde inte låta bli. Jag visste
att du och pappa skulle tala om mig, och så smög
jag mig in i matsalen och ställde mig bakom dörren
för att höra vad han skulle säga. Och så fick jag
höra allt det andra.

FRU WAHRMAN

Det var mycket illa gjort av dig.

PER-AXEL

Det behöver du inte upprepa. Men på samma gång
var det bra. Det känns riktigt skönt, vet du!

FRU WAHRMAN

På vad sätt är det skönt?

PER-AXEL

Jo — — — Nu är jag inte rädd för honom längre.

FRU WAHRMAN

Vad menar du med det?

PER-AXEL

Det är svårt att säga — — — Han har sjunkit i min aktning. Jag har inte respekt för honom mera.

FRU WAHRMAN

Det där förstår du inte ännu.

PER-AXEL

Det är välan inte så svårt. Han går ut och superar med ett fruntimmer och så ljuger han när han åker fast, liksom gubbarna i en dålig film.

FRU WAHRMAN

Jag säger dig ännu en gång: det är du för ung att förstå. Du får inte missakta din egen pappa.

PER-AXEL

Gör inte du det? Jag tyckte det lät så. Vill du nu försvara honom också?

FRU WAHRMAN

Jag har mina fel, jag med.

PER-AXEL

Har du superat med karlar och satt ihop en historia efteråt?

FRU WAHRMAN

Nej, det har jag inte gjort. Jag har andra fel. För resten ska vi inte tala om detta mer. Om tjugu år kommer du att förstå.

PER-AXEL

Det gör jag redan. Så mycket som behövs.

FRU WAHRMAN

Nu ska du gå och lägga dig.

PER-AXEL

Bara en sak till. Nu förstår jag, varför du ibland verkar så nervös, när du sitter och väntar på honom. Du tror att han har bedragit dig.

FRU WAHRMAN

brister i gråt med händerna för ögonen.

PER-AXEL

går fram till henne och smeker henne

Så — — — lilla mamma — — — jag skall säga dig en sak — — — kan jag hjälpa dig på något sätt, så vet du att jag skall göra allt vad jag kan. Jag

känner att du och jag hör ihop. Vi är renhåriga.
Det var bara det jag ville säga. Gråt nu inte — — —

Från tamburen hörs glada röster. En dörr öppnas och en
ung kvinnoröst stämmer upp: Sjung om studentens lyck-
liga dar — — —

FRU WAHRMAN

stryker sig snabbt med näsduken över ansiktet.

PER-AXEL

Tänk att de aldrig tröttnar på att skråla den där
larviga trudelutten!

Går mot dörren och säger.

För inte sånt jä'la väsen! Mamma har ont i huvet.

Ridå

ANDRA AKTEN

Ett rum i Gärdesstaden. Till vänster två dörrar. Mellan dessa en hög bokhylla med de flesta böckerna oinbundna och en smula skeva i ryggen. I fonden till vänster en liknande, lägre bokhylla. Mitt på fondväggen ett stort skrivbord. Mellan skrivbordet och högra väggen ett perspektivfönster, som fortsätter i vinkel ett stycke in på högra väggen. Framför fönsterna ser man topparna av några tallar och en sommarblå himmel med vita, ulliga moln. I hörnet framför vinkelfönstret ett runt bord med blommor och några böcker. Bordet är flankerat av två enklare fåtöljer. Mitt på högra väggen en duchatel, framför vilken det står ett fyrkantigt, lågt bord med blommor och askkoppar. På parkettgolvet framför duchatelen en röd matta, som sträcker sig ett gott stycke ut i rummet, som är hållet i ljusa färger. Mellan duchatelen och salongen en gammal mahognybyrå, som förefaller att vara "arvegods". På väggarna oljemålningar som ger intryck av att vara elevarbeten och skisser.

När ridån går upp sitter INGRID LARSSON och DOKTORINNAN LYCKSELL i fåtöljerna vid fönstret. Båda röker cigarretter, Ingrid påtagligt nervöst, doktorinnan Lycksell eftertänksamt, med långa mellanrum mellan blossen.

INGRID

Du säger ingenting.

FRU LYCKSELL

Du måste ha tålmod några ögonblick. Jag får lov att hämta mig en smula.

Efter en paus.

Jag anade att någonting hade hänt, när du inte lät höra av dig på flera veckor.

INGRID

Det är ju inte första gången vi inte hört av varandra på en tid.

FRU LYCKSELL

Inte så länge som nu. Till en början kände jag mig förnärad. Fastän jag aldrig har haft ditt förtroende och är åtskilliga år äldre än du, är vi ju i alla fall syskon och bor i samma stad.

INGRID

Du skulle ha märkt förändringen hos mig och frågat ut mig. Och det var förtroendet jag inte ville ge dig, inte till någon.

FRU LYCKSELL

Det förvånar mig inte.

Efter en paus.

Men till sist blev jag ängslig. Till och med Bertil började undra. Och han är inte den som oroar sig i onödan.

INGRID

Bertil har mig veterligen aldrig haft några större sympatier för mig.

FRU LYCKSELL

Han är kirurg och tycker att du är en smula tillkrånglad.

INGRID

Du kan försäkra honom att allting hos mig sitter där det ska, när det blir hans tur att ingripa.

FRU LYCKSELL

Nu måste jag ta honom i försvar. Han kan inte förstå att en kvinna som är så duktig och begåvad som du och som har ett så klart och redigt huvud, ska råka i händerna på sådana karlar som du gör. Först var det Staffan och sen Kurt, den ene omöjligare än den andre.

INGRID

Och du tycker precis som Bertil.

FRU LYCKSELL

Jag måste erkänna att jag tycker att du har en ovanlig förmåga att trassla till det för dig. Det där med Staffan kan jag förstå. Ni var ju barnungar båda två. Men sen den där Kurt, som du trodde var en Rafael eller en Rembrandt, då vem som helst kunde lukta sig till på långt håll att han var alkoholist. Hans geni satt i buteljen. Det var en guds lycka att ni aldrig hann bli gifta.

INGRID

Ska vi behöva röra i den historien nu!

FRU LYCKSELL

Nej, det ska vi inte. Jag vill bara försvara Bertil. Du måste förstå hur en man som arbetar fjorton

timmar om dygnet på ett sjukhus måste tänka och tycka om ett kafésnille och sofflocksliggare som den där herrn. Bertil både tyckte att det var synd om dig och var förbannad på dig, då han såg dig slita ut dig själsligen för en sådan ynkygg.

INGRID

I så fall bör ni båda två väl bli mera belättna nu.

FRU LYCKSELL

Jag vet inte vad jag ska säga om det. En gift man på över sextio år med vuxna barn. Det är ju för all del inte första gången i världshistorien det händer. När tänker ni gifta er?

INGRID

Det har vi inte talat om.

FRU LYCKSELL

Det menar du i alla fall inte?

INGRID

Han är inte skild än.

FRU LYCKSELL

Har han inte *talat* om skilsmässa heller?

INGRID

Nej, det har han inte.

FRU LYCKSELL

Då tycker jag att du på ett diskret sätt ska föra saken på tal.

INGRID

Rentut sagt, Margit, tycker jag inte om ditt sätt att resonera om detta som du gör.

FRU LYCKSELL

Det är inte min mening att såra dig. Jag vill inte för allt i världen att vi ska gräla om dina kärlekshistorier. Det har vi gjort tillräckligt förut. Men du måste förstå att jag började bli ängslig för dig. Jag har ringt hit flera gånger utan att få svar. I förmiddags ringde jag till kontoret, fast jag visste att du inte tycker om att man gör det. Och där svarade man att du hade slutat. Då förstod jag att något var galet, eftersom du sagt att du trivdes så bra.

INGRID

Det är ingenting galet.

FRU LYCKSELL

Så mycket bättre!

Efter en paus.

Kära Ingrid, du *måste* förstå mig. För mig blir du alltid lillasyster. Jag har kånkat på dig när du var baby. Jag har tvättat och torkat dig både fram och

bak och upp och ner i åtskilliga år. Och jag tycker ännu att du är ett barn. Du får förlåta mig att jag är orolig för dig.

INGRID

Det behöver du inte vara. Inte denna gången.

FRU LYCKSELL

Litar du på honom?

INGRID

Absolut.

FRU LYCKSELL

Du är alldeles säker på att han inte är en av de där gråsprängda herrarna som på gamla dar känner en rent obetvinglig lust att slå klackarna i taket, innan de bli fullständigt decrepitus?

INGRID

Än en gång, Margit, jag tycker inte om din ton.

FRU LYCKSELL

Vet du, Lillan, för att säga dig sanningen, tycker inte jag det heller. Men jag har en ursäkt. Jag känner honom inte. Jag har inte varit föremål för hans charm.

Efter en paus.

Vet hans hustru något om ert förhållande?

INGRID

Nej, men han har talat om för henne att vi varit ute tillsammans.

FRU LYCKSELL

Men inte att ni — — —

INGRID

Nej.

FRU LYCKSELL

Det tycker jag inte verkar riktigt renhårigt från hans sida.

INGRID

häftigt

Det är min skuld lika mycket som hans. Vi har båda kommit överens om att han inte skulle säga något förrän till hösten, då familjen ska flytta in till stan igen.

Efter en paus.

Varför sitter du och ler så misstroget och hånfullt?

FRU LYCKSELL

Det visste jag inte att jag gjorde. Det var i varje fall inte min mening.

INGRID

Varför kom du hit upp! Kunde du inte förstå att jag ville vara i fred, när jag inte lät höra av mig?

FRU LYCKSELL

Jag har sagt dig varför jag kom. Jag begärde inte heller något förtroende. Du gav mig det självmant.

INGRID

Och jag ångrar det bittert! Nu har du och Bertil fått någonting att tala om under semestern.

FRU LYCKSELL

Kära Lillan, det får bli som det kan och vill mellan oss hädanefter. Men jag anser att det är min absoluta plikt att varna dig.

INGRID

För vad?

FRU LYCKSELL

Både för honom och för dig själv. Såvitt jag kan se tycks både du och han vilja smussla er fram, så länge ni kan. Han, därför att det är bekvämast för honom på det sättet — så länge det går. Och du, därför att du inte vill eller orkar se sanningen i vitögat.

INGRID

Du tar alldeles fel, både vad mig och honom beträffar.

FRU LYCKSELL

Jag undrar det. Du vill inte ställa honom mot väggen, därför att du är rädd att han skall slingra

sig undan. Det finns sådana karlar. Många. Och så föredrar du att leva på hoppet, så länge du kan — och ett litet stycke till. Bertil säger — — —

INGRID

Jag bryr mig inte om vad Bertil säger.

FRU LYCKSELL

Bertil säger att du i längden inte är tillräckligt stark för sådana psykiska strapatser. Det är man inte, när man tar livet så allvarligt som du.

INGRID

Du kan hälsa Bertil att i samma ögonblick jag inte litar på Per Wahrman, är det ohjälpligt slut från min sida.

FRU LYCKSELL

Men då är ju allting klart och enkelt! Tala uppriktigt med honom. Fråga honom rentut.

INGRID

Är det så fullständigt omöjligt för dig att tänka dig att jag själv ännu inte vet, om jag vill gifta mig med honom?

FRU LYCKSELL

Du menar ålderskillnaden?

INGRID

Det finns ingen åldersskillnad mellan två människor som har ett förhållande. Det är det mystiska med att de två är ett. Den enes erfarenhet blir den andres.

Efter en paus.

Jag är fullkomligt lycklig som det är.

FRU LYCKSELL

Du måste väl förstå att det inte kan hålla i längden.

INGRID

Så länge det varar är det lyckan. Och den är inte beständig.

FRU LYCKSELL

Det där är ju rena, skära backfischpoesien. Jag har varit lycklig i fjorton år, med den ena ungen efter den andra och med slit och släp och Bertils studieskulder. Det kallar jag lycka.

INGRID

Det kommer jag kanske också att tycka en gång i tiden. Och då gifter jag mig. Ännu så länge stegrar jag mig vid tanken på alla konsekvenser som ett giftermål med honom skulle föra med sig.

FRU LYCKSELL

Vad menar du med det?

INGRID

Han skulle göra sig löjlig inför sina vänner och kanske förlora en stor del av sitt gamla umgänge och känna sig isolerad. Själv skulle jag bli betraktad som en golddigger. Det tar tid både för honom och mig att sätta oss in i en sådan situation. Ännu har vi ju inte vuxit oss riktigt in i den.

Ler.

Känner du dig lugnare nu?

FRU LYCKSELL

Jag vet inte vad jag ska säga. Det är ju inte bara er två det gäller. Det finns ju en tredje person att ta med i räkningen. Hur kommer hon att ställa sig?

INGRID

Vi har inte talat mycket om henne. Vad han har sagt om henne har bara varit sympatiskt.

FRU LYCKSELL

Har du sett henne?

INGRID

Bara en gång, i våras, på teatern. Jag visste att de skulle gå dit. Jag var nyfiken.

FRU LYCKSELL

Hur såg hon ut?

INGRID

Som man gör när man bor vid Strandvägen. Elegant, välvårdad. Kanske en liten smula som une rose fanée.

FRU LYCKSELL

Du vet att jag var dålig i franska.

INGRID

En utslagen ros på morgonen efter den allra första frostnatten. Hur hon ser ut invärtes — ingen aning. Men det får jag förmodligen reda på om en stund.

FRU LYCKSELL

Hur så, om en stund?

INGRID

Hon kommer hit klockan sex.

FRU LYCKSELL

ser på sitt armbandsur.

Du milde tid! Och hon är fem minuter i.

Efter en paus.

Kunde du inte hindra det?

INGRID

Kunde! Saken är den att jag *inte* kunde. Jag blev så förlamad, när hon ringde och bad att få komma upp och tala med mig, att jag inte kom mig för

att säga någonting annat än ja. Och så tackade hon och ringde av, innan jag hann samla mig. Och en kvart över sex kommer han och hämtar mig.

FRU LYCKSELL

Milda makter! Men *det* kunde du väl i all världens dar ha hindrat.

INGRID

Jag försökte. Men jag kunde inte få tag i honom. Hon ringde inte förrän vid halv femtiden och då hade han redan gått från kontoret. Jag ringde hem till honom. Men då var det hon som svarade. Jag la ner luren, då jag hörde hennes röst.

FRU LYCKSELL

Vad tror du hon vill dig?

INGRID

Ingen aning.

FRU LYCKSELL

Det säger du så lugnt. Är du inte rädd eller nervös?

INGRID

Jag har varit det. Men det har gått över.

FRU LYCKSELL

reser sig.

Ja, jag säger då det — — —

INGRID

Vad säger du?

FRU LYCKSELL

Jag är stum. Men du *måste* lova mig en sak; ring i kväll eller i morgon bittida och tala om hur det har gått. Jag är så orolig för din skull.

Det ringer.

FRU LYCKSELL

ser på sitt armbandsur

Människan kommer två minuter för tidigt! Adjö med dig!

INGRID

Stanna ett ögonblick bara, till dess jag hinner samla mig!

FRU LYCKSELL

Som gammal rödakorsare har jag suttit vid många dödsbäddar utan att blinka. Men sådana här tragedier ska man se på teatern och inte vara med om i levande livet.

INGRID

ut i tamburen. Därefter hon och fru Wahrman in.

INGRID

Får jag lov att presentera: min syster, doktorinnan Lycksell — fru Wahrman.

FRU LYCKSELL

Ja, adjö då, älskade du! Och sköt nu riktigt om dig!

INGRID

Hälsa Bertil och barnen! Och glad sommar!

FRU LYCKSELL

Tack detsamma!

Ut.

FRU WAHRMAN

Jag kom kanske olägligt?

INGRID

Inte alls. Varsågod och sitt!

FRU WAHRMAN

Tack.

Slår sig ned i en av fåtöljerna vid fönstret.

INGRID

tar plats i den andra fåtöljen. Det uppstår en paus under vilken fru Wahrman ser sig omkring i rummet utan att söka verka alltför nyfiken.

INGRID

synbart nervös, tänder en cigarrett.

Åh, förlåt — — — får det lov att vara en cigarrett?

FRU WAHRMAN

Tack, jag har mina egna. Men jag ska inte röka nu. Det var ——— hur ska jag uttrycka mig ——— mycket älskvärt av er att ta emot mig. Det är jag uppriktigt tacksam för.

INGRID

Det har ni inte någon anledning till. Jag kunde knappast göra något annat.

FRU WAHRMAN

Jag föreställer mig att de flesta i ert ställe skulle ha vägrat. Därför är jag så mycket tacksammare.

INGRID

Jag känner inte till hur man brukar handla i ett sådant här fall. Jag har ingen erfarenhet.

FRU WAHRMAN

skarpt

Inte jag heller!

INGRID

Den enkla sanningen är att när ni ringde och bad om ett samtal, blev jag så överrumplad att jag inte fick tid att tänka mig för. Och så svarade jag ja i häpenheten. Det är hela förklaringen.

FRU WAHRMAN

Telefonen har sina fördelar som överraskningsmedel. Om jag skrivit till er och gett er tid att tänka

efter, förmodar jag att ni skulle ha vägrat att ta emot mig.

INGRID

Det vet jag faktiskt inte. Det är möjligt att jag skulle ha svarat att jag inte har någonting att diskutera med er om. Men jag är inte säker på det. Sen dess har jag emellertid blivit fatalist.

FRU WAHRMAN

Hur så?

INGRID

Att det är bäst som sker. Att det är bäst vi talas vid.

FRU WAHRMAN

efter en paus.

Ni är min mans älskarinna?

INGRID

Vad ger er anledning att förmoda det?

FRU WAHRMAN

Jag behöver inte förmoda. Jag har bevis.

INGRID

Det har ni väl ändå inte.

Efter en paus.

Jag vill bara, innan ni går vidare, försäkra er att ni inte skrämmer mig med att söka bluffa. Vad har ni för bevis på att jag skulle vara er mans älskarinna?

FRU WAHRMAN

Ni menar rent juridiska? Det finns väl andra.

INGRID

Varför säger ni inte rentut att ni spionerat på honom — på oss?

FRU WAHRMAN

Jag anser mig inte ha någon skyldighet att säga er, hur jag vet det. Ni är hans älskarinna. Jag förstår inte vad det skall tjäna till att förneka det.

Efter en paus.

Det var en mycket vacker gest av er, när ni självmant lämnade er anställning hos honom.

INGRID

Jag förstår inte riktigt vad ni menar. Att det är avsett som en insinuation, det begriper jag.

FRU WAHRMAN

Är det så svårt att förstå? Genom att lämna er plats har ni bara bundit honom så mycket fastare vid er. Förut var ni anställd hos honom. Nu är han er beskyddare.

INGRID

efter en paus, med låg röst, som om hon talade till sig själv.

Så långt hade jag verkligen inte tänkt.

FRU WAHRMAN

Jag tycker det ligger nära till hands.

I N G R I D

För er kanske. Men inte för mig. När jag lämnade min plats, gjorde jag det enda anständiga jag kunde i en sådan situation.

Reser sig plötsligt upp.

Fru Wahrman, vi två tycks tänka mycket olika. Jag vill först som sist påpeka för er att jag är en självförsörjande kvinna. Jag älskar mitt yrke. Vad som än händer kommer jag aldrig att lämna det. Jag är ingen kontorsråtta som sitter och väntar på att bli gift. Jag hör inte heller till dem, som jagar efter en man för att bli försörjd.

F R U W A H R M A N

med en mjuk röst som så småningom stiger till patos.

Ni får förlåta mig, fröken Larsson. Men är ni inte bra överlägsen nu? Anser ni det så föraktligt, om en kvinna vill gifta sig till ekonomisk trygghet? I så fall känner ni mycket litet till, hur livet är för de flesta självförsörjande kvinnor — de som inte är lika lyckliga som ni att höra till eliten. Alla dessa tusen som sitter och hamrar på maskin, åtta timmar om dagen, som för varje år får allt större avsky för sin födkrok och som inte har andra framtidsutsikter än att åldras och bli bittra. Anser ni det så förkastligt, om de vill komma bort från det hela genom att få ett hem och ta sin chans?

I N G R I D

tiger.

FRU WAHRMAN

Jag gör det inte. Av den enkla anledningen att jag vet vad det vill säga.

INGRID

Ni!

FRU WAHRMAN

I sex år har jag suttit och hamrat på maskin. I sex år har jag suttit ensam de flesta kvällarna i veckan i ett halvsjaskigt möblerat rum.

INGRID

Jag hade för mig att ni hörde till den så kallade societeten.

FRU WAHRMAN

Min far var en fattig överstelöjtnant, om det är det ni menar med societet. När han dog knall och fall fick jag ta mig fram på egen hand. Jag vet vad jag talar om. Och jag fördömer inte mina förra yrkeskamrater.

INGRID

Jag börjar förstå.

FRU WAHRMAN

Säg i stället att ni börjar missförstå! Jag kunde ha gift mig tidigare. Men jag hade fordringar på den jag ville gifta mig med. Jag kunde ha lagt mig

till med älskare. Men min uppfostran var inte sådan. Ni beskyllde mig nyss för att vara insinuant. Vad är ni då? Insinuerar inte ni också?

INGRID

Jag bara lyssnar till vad ni säger. Ingenting annat.

FRU WAHRMAN

Jag blev kär i Per Wahrman. Och jag *är* kär i honom. Annars satt jag inte här. Ni tror väl inte att jag har förödmjukat mig att komma hit för mitt levebröds skull.

Efter en paus.

Ni *är* hans älskarinna.

INGRID

Varför frågar ni inte honom om det i stället?

FRU WAHRMAN

Det kan jag inte. Han och jag har ingått en överenskommelse. Han lovade att inte träffa er utanför arbetet. Jag lovade att inte nämna ert namn mera. Jag har hållit mitt löfte. Ordhållighet ingår i min uppfostran. Men jag förstod att ni träffades.

INGRID

Och så spionerade ni på oss.

FRU WAHRMAN

Ja, jag spionerade! Jag såg ingen annan utväg. Jag *kunde* inte leva i ovisshet längre. Är det så

onaturligt? Är det så gement och avskyvärt att vilja få reda på sanningen? Vad annat skulle jag göra? Vad ska en förtvivlad människa ta sig till i en sådan situation? Kan ni säga mig det?

INGRID

Människor handlar olika i samma situation.

FRU WAHRMAN

Ni är fortfarande lika överlägsen.

INGRID

Jag är inte överlägsen. Jag talar av erfarenhet.

FRU WAHRMAN

Det var inte med lätt hjärta jag gjorde det. Innerst föraktade jag mig själv för det. Men jag såg ingen annan utväg. Jag har blivit en gammal kvinna på den här månaden. Ni som har många år kvar till dess, har väl svårt att förstå, hur det känns att vara i mina kläder.

INGRID

Jag dömer inte. Jag försöker att förstå så gott jag kan.

FRU WAHRMAN

Är det så svårt?

INGRID

En omställning i tankar och känslor tar sin tid.

FRU WAHRMAN

Ni nämnde nyss att ni talade av erfarenhet.

INGRID

Ja?

FRU WAHRMAN

Litar ni på min man?

INGRID

Vad menar ni? I vilket avseende?

FRU WAHRMAN

Litar ni till exempel på vad han säger?

INGRID

Absolut.

FRU WAHRMAN

Hur kan ni vara så tvärsäker?

INGRID

Han ljuger inte.

FRU WAHRMAN

Ni har känt honom några månader. Jag har varit gift med honom i tjugu år.

INGRID

reser sig häftigt upp.

Ni är gemen! Jag förstår vart ni vill komma. Ni vill göra allt för att jag ska börja misstro honom.

Det är en gemen osanning. Han ljuger inte för mig. Han kan vara här vilket ögonblick som helst. Jag ska fråga honom, i er närvaro.

FRU WAHRMAN

Det avråder jag er ifrån att göra. Det skulle bli alltför pinsamt.

INGRID

Det förstår jag. Ni är rädd.

FRU WAHRMAN

Jag? Nej! Det är väl snarare ni som börjar bli det. Jag vill bara bespara er en desillusion.

INGRID

Jag upprepar det än en gång: ni är den gemenaste och giftigaste människa jag har träffat.

FRU WAHRMAN

Ta det inte så hårt!

Efter en paus.

Vi älskar honom båda. Nu är jag övertygad om att ni verkligen gör det. Jag tvivlade på det förut. Nu vet jag det.

INGRID

Ni älskar honom fastän ni vet att han är en lögnare?

FRU WAHRMAN

ler bittert

Snälla ni, det finns kvinnor som älskar mördare, tjuvar, alkoholister, sol- och vårmän och gud vet allt.

INGRID

Var det för att säga mig detta som ni kom hit?

FRU WAHRMAN

Jag kom först och främst för att göra mig en föreställning om vad slags människa ni var. Nu vet jag att ni inte är av det slaget som jag misstänkte. Och det förändrar min ställning helt och hållet.

Efter en paus.

Nu har jag en bön till er.

INGRID

Till mig?

FRU WAHRMAN

Hjälp mig! Förmodligen föraktar ni mig. Säkert gör ni det. Ni har alla trumf på hand. Jag föraktar mig själv också. Men jag älskar honom. Och jag är en kvinna i stor nöd. Jag ber er: avstå från honom! Ni sa ju nyss att ni har ett arbete som ni älskar. Jag har bara honom.

INGRID

Det finns ett ordspråk som säger att Guds kvarnar malar långsamt, men säkert.

FRU WAHRMAN

Jag vet det. Men jag förstår inte vart ni vill komma.

INGRID

För tjugu år sen ödelade ni er mans första äktenskap.

FRU WAHRMAN

rycker till.

INGRID

Om den första fru Wahrman hade kommit till er med samma bön, vad skulle ni då ha svarat?

FRU WAHRMAN

De var inte lyckliga.

INGRID

Är ni lyckliga nu?

FRU WAHRMAN

Vi var det ända till dess ni kom.

Efter en paus.

Han är snart en gammal man. Han är inte stark. Och han har arbetat hårt i sitt liv. Har ni tänkt på att ni kanske om några år får bli hans sjuksköterska? Jag har tänkt mig in i det. Och jag ska vara tacksam för varje dag det förunnas mig att vårda honom, när den tiden kommer.

INGRID

Varför ber ni inte honom själv att avstå — som ni så högtidligt kallar det?

FRU WAHRMAN

Jag skulle inte vinna någonting med det. Tvärtom. I varje fall inte ännu.
Det ringer på dörren, tre korta signaler. Båda reser sig.

INGRID

ser på sitt armbandsur.

Det är han som kommer.

FRU WAHRMAN

Jag vet det. Han brukar komma vid den här tiden. Tillåter ni att jag stannar bara några ögonblick?

INGRID

Inte mig emot. Jag tänker lämna er ensamma.

FRU WAHRMAN

Jag skulle hellre önska att ni stannade. Ni sa nyss att det var någonting ni ville fråga honom om i min närvaro.

INGRID

går mot dörren.

Jag har ändrat mig.

FRU WAHRMAN

Ni föredrar att inte bli berövad era illusioner.

Det ringer åter tre korta signaler. Ingrid ut. Fru Wahrman öppnar först sin väska och tar upp puderdosan, men stoppar ner den igen. Per Wahrman in. Han och fru Wahrman ser på varandra länge, utan att säga något.

PER WAHRMAN

God dag!

Efter en paus.

Vill du inte sitta ned?

FRU WAHRMAN

Jag ska inte störa. Det är ju inte mig du har kommit för att träffa.

PER WAHRMAN

Det var synd att du skulle behöva göra dig det här — omaket.

FRU WAHRMAN

Jag hade inte mycket att välja på.

PER WAHRMAN

Du kunde ju möjligen ha frågat mig.

FRU WAHRMAN

Fråga dig? För det första har du narrats en gång förr — — —

PER WAHRMAN

Seså, är vi nu där igen!

FRU WAHRMAN

För det andra hade jag lovat dig att inte mer röra vid detta. *Jag* höll mitt löfte.

PER WAHRMAN

Du kunde ha besparat henne att bli utsatt för ditt polisförhör.

FRU WAHRMAN

Jag måste säga att hon bestod provet mycket bra. Jag skulle ha skött mig betydligt sämre, om jag varit i hennes kläder. Jag skulle ha känt mig besegrad från början. Jag har uppriktigt sagt aldrig haft en så stark känsla av hur mycket kvinnan har förändrats sedan min ungdom som de minuterna jag varit här.

PER WAHRMAN

Trodde du att du skulle kunna skrämma henne?

Tänder en cigarrett.

Du har spionerat på mig?

FRU WAHRMAN

Jag ville ha visshet. Och nu har jag fått den. Nu är jag befriad från mitt löfte. Varför bröt du ditt? Varför talade du inte om det själv? Du måste ju ha sett på mig, hur mycket jag lidit under de här veckorna.

PER WAHRMAN

Jag har tyckt gränslöst synd om dig.

FRU WAHRMAN

Öm och omtänksam som alltid.

PER WAHRMAN

Till en början föresatte jag mig att berätta för dig allt, när jag kom ut den första söndagen. Det var inte min avsikt att föra dig bakom ljuset. Men när jag väl kom ut kunde jag inte. Du får tro mig eller inte. Men jag hade inte hjärta till det. Det skulle ha varit som att slå ut ett skyltfönster med en gatsten. Eller som att krossa en idyll.

FRU WAHRMAN

En idyll som inte existerade.

PER WAHRMAN

Inte för dig och mig. Men för barnen.

FRU WAHRMAN

Inbillar du dig verkligen att de inte märkt att det inte är mellan oss som förr? Att hela atmosfären är förpestad? Tror du inte att de gör sina reflexioner? Tror du inte att de känner att det är någonting som gått sönder mellan oss?

PER WAHRMAN

Det visste jag inte.

FRU WAHRMAN

Då är du blind.

PER WAHRMAN

På vad sätt skulle de ha märkt det?

FRU WAHRMAN

Åh, på många.

PER WAHRMAN

Du kan väl nämna något.

FRU WAHRMAN

Din ömhet mot dem har inte varit naturlig. Den har varit alldeles för forcerad.

PER WAHRMAN

Där misstar du dig. Den var tvärtom naturligare, därför att jag visste att snart var idyllen slut. Till hösten, när ni flyttade in till stan igen, skulle jag säga dig allt. Har de sagt något?

FRU WAHRMAN

Ulla har undrat om jag var sjuk. Men hon är kär i Olle och har sina tankar på annat håll. Per-Axel har sett mig gråta. Han har varit besvärlig med sina frågor. Jag misstänker att han lyssnade på oss den där kvällen vi diskuterade saken.

PER WAHRMAN

Hur skulle han ha kunnat göra det?

FRU WAHRMAN

Han kan ha stått bakom dörren i matsalen. Det var släckt där som du vet.

PER WAHRMAN

Nej, det har jag inte något minne av.

FRU WAHRMAN

Har du inte märkt att han undvikit dig, när du kommit ut?

PER WAHRMAN

Kanske.

FRU WAHRMAN

Säg, Per, varför bröt du inte med henne som du lovade?

PER WAHRMAN

Jag försökte.

FRU WAHRMAN

Du menar att hon inte ville släppa dig?

PER WAHRMAN

Snälla du, låt oss om möjligt hålla henne utanför. Det är naturligt att du inte förstår henne, därför att du varken vill eller kan.

FRU WAHRMAN

Jag tror att jag förstår henne mycket bra.

PER WAHRMAN

Jag har försökt att bryta. Men jag kunde inte undvara henne. Jag *ville* inte undvara henne.

FRU WAHRMAN

Under sådana förhållanden borde du inte ha spelat komedi den där kvällen. Du borde ha sagt *hela* sanningen och inte bara halva. Du borde ha erkänt redan då att hon var din älskarinna.

PER WAHRMAN

Jag kunde inte säga det då.

FRU WAHRMAN

Du menar att du inte fått tillräcklig tid på dig att säga hela sanningen.

PER WAHRMAN

Jag kunde inte säga det, därför att det då inte var något förhållande mellan oss. Det var först när vi kom överens om att inte träffas mer som vårt förhållande började.

FRU WAHRMAN

Du menar alltså att det var *jag* som kastade er i armarna på varandra. Det är med andra ord *jag* som är skulden till allt detta.

PER WAHRMAN

Du missförstår mig fullständigt. Jag anklagar dig inte. Det var ju jag som föreslog kompromissen.

På sin höjd skulle jag vilja säga att kompromissen påskyndade händelseutvecklingen. Men det är också möjligt att hennes och mina vägar skulle ha skilts utan att någonting hänt, om jag inte hade behövt säga henne att vi aldrig skulle träffas mera. Man kan aldrig med bestämdhet veta, hur ett händelseförlopp utvecklar sig. Det är det som gör det så spännande att leva.

FRU WAHRMAN

Jag skulle alltså ha vägrat att gå med på ditt kompromissförslag! I stället skulle jag ha sagt: Kära Per, visst ska ni träffas! Så ofta ni har lust till! Det är så roligt att du mött en kvinna som du kan tala byggnadspolitik och litteratur med! Själv skulle jag sitta hemma och läsa om kvällarna eller gå på bio och vara glad och belåten. Låt inte mig störa er! Inte på några villkor! Skulle det ha varit riktigare?

PER WAHRMAN

Det är mycket möjligt.

FRU WAHRMAN

Man kan inte säga att dina fordringar på en gift kvinna är blygsamma.

PER WAHRMAN

Det är inte fråga om fordringar utan om ett försök att tänka sig in i olika möjligheter av ett händelseförlopp.

Efter en paus.

Men jag medger att det är lätt att vara efterklok.

FRU WAHRMAN

Om jag bortser från mina egna känslor för dig, anser jag fortfarande att jag hade vissa plikter mot barnen för att söka hålla ihop vårt hem.

PER WAHRMAN

Det medger jag visst. Men jag är inte övertygad om att du valde det riktiga sättet.

FRU WAHRMAN

Det var *du* som föreslog kompromissen, inte jag.

PER WAHRMAN

Ja, felet är mitt. Jag är affärsman. Som sådan är jag van att kompromissa, när man inte kan komma överens på annat sätt. Misstaget — det stora misstaget jag gjorde — bestod i att föra över en uråldrig och mångbeprövad affärsmetod på en hjärteangelägenhet. Det oberäkneliga strök ett stort svart streck över beräkningen — som det så ofta gör.

FRU WAHRMAN

Och nu, vad tänker du göra nu?

PER WAHRMAN

För närvarande ingenting. Det beror till en del på dig.

FRU WAHRMAN

Du sa nyss att du inte kan undvara henne.

PER WAHRMAN

Ja.

FRU WAHRMAN

Du *vill* inte undvara henne.

PER WAHRMAN

Nej.

FRU WAHRMAN

Din mening är alltså att jag skulle — — — du
begär att jag — — —

PER WAHRMAN

Jag begär ingenting. Jag vill inte ens söka övertala dig till något bestämt.

FRU WAHRMAN

efter en paus.

Har du bedragit mig på det här sättet ofta?

PER WAHRMAN

Inte så det stört. Jag har varit en smula förälskad ett par gånger. En gång till och med mycket allvarligt.

FRU WAHRMAN

Någon jag känner?

PER WAHRMAN

Ja.

Efter en paus.

Det är ju inte så märkvärdigt, om man under ett långt äktenskap blir förälskad i en annan kvinna. För min del tycker jag att det är fullt naturligt. Jag skulle till och med vilja gå så långt att jag anser det vara sunt. Ett bevis på att man inte stelnat eller slagit sig till ro.

FRU WAHRMAN

häftigt.

Är det ett bevis på att man stelnar, om man fortsätter att älska en och samma människa?

PER WAHRMAN

Inte nödvändigtvis. Det finns bevis på motsatsen. Men alla är inte lika skapade.

FRU WAHRMAN

Det har du inte låtit mig så mycket som ana.

PER WAHRMAN

Vilket?

FRU WAHRMAN

Att du varit förälskad i en annan.

PER WAHRMAN

Det bör väl vara ett bevis på att du inte blivit lidande på det. Jag sa ingenting till dig den gången,

därför att det inte var nödvändigt. Och så gick det över.

FRU WAHRMAN

Tänkte du gifta dig med henne?

PER WAHRMAN

Det fanns många anledningar som hindrade mig.

FRU WAHRMAN

Vilka?

PER WAHRMAN

Åh, bland annat barnen och du. Och så var det också det att en skilsmässa alltid innebär ett nederlag, också när det är den enda lösningen. Det är en dröm som brustit, ett tecken på bristande vilja eller på ombytlighet eller vad du vill.

FRU WAHRMAN

Kände du det så också, när du skilde dig första gången?

PER WAHRMAN

Då ville jag ha barn. Och jag ville ha dem med dig.

FRU WAHRMAN

Om du hade en så stark känsla av nederlag, när du inte ville skilja dig den gången du antyder, borde ju den känslan vara ännu starkare nu. Du är ju så

mycket äldre nu och borde ha ännu svårare att bära nederlaget. Det är ju i alla fall tjugu år vi varit gifta.

PER WAHRMAN

Det kan tyckas så. Men besynnerligt nog förhåller det sig tvärtom.

FRU WAHRMAN

Det förstår jag inte.

PER WAHRMAN

Jag har kommit till den ålder, då frågan om nederlag inte spelar någon roll för mig. Jag räknar inte längre med sådana faktorer som framgång eller fiasko. Det enda som är avgörande för mig nu är — vad ska jag säga — en känsla av att jag lever.

FRU WAHRMAN

Nyhetens behag.

PER WAHRMAN

Kalla det vad du vill.

FRU WAHRMAN

Det kan jag inte skänka dig. Numera.

PER WAHRMAN

Kära Elsa, det är inte fråga om ålder.

FRU WAHRMAN

ler bittert.

Att du ids!

PER WAHRMAN

häftigt

Om Ingrid varit femton år äldre än hon är, skulle det inte ha betydtt någonting.

FRU WAHRMAN

Har jag blivit dig så *fullkomligt* likgiltig?

PER WAHRMAN

Likgiltig är väl inte det rätta ordet. Det är du inte och kommer heller aldrig att bli det. Förhållandet är helt enkelt det, att jag inte kan eller vill ta samma hänsyn till dig som förra gången jag funderade på att skiljas.

FRU WAHRMAN

Vad har jag gjort för att förtjäna detta? Jag har älskat och beundrat dig. För mig har du varit den ende. Har jag inte visat dig det?

PER WAHRMAN

Jo, det har du.

FRU WAHRMAN

Men det har inte varit tillräckligt.

PER WAHRMAN

tiger.

FRU WAHRMAN

Vad skulle jag ha gjort? Vad är det du har saknat?

PER WAHRMAN

Ingenting, såvitt jag kan se. Du har varit en idealisk hustru. Längre tyckte jag själv också att du var det. Jag har själv gjort vad jag kunnat för att du blev den du är. På den tiden då vi gifte oss och många år framåt var jag en snobb. Jag kom från ett ganska enkelt föräldrahem. Du var officersdotter och knapadel dessutom. Du var visserligen lusfattig, men dina släktingar såg ner på mig. Åtminstone hade jag en stark känsla av att de gjorde det. Och jag ville bräcka dem. Ett sätt att göra det på var att stå dem ekonomiskt till tjänst. Ett annat sätt var att ge dig toaletter och smycken och föra ett stort hus. Det var min lilla fåfånga. Inte så liten för resten. Det gav mig en viss bitter glädje att se din släkt som inte brytt sig ett förbannat dugg om dig, så länge du var fattig, flocka sig kring dig, avundas dig och låna en hacka av mig. Så blev du en lyxkvinna — vilket du hade medfödda förutsättningar för. Det var adelsdämonen och herrgårdsfrun som kom fram i dig. Men när hon berövats sin naturliga miljö och omplacerats i en storstad utvecklas hon så småningom till en så kallad östermalmsfru. Den lilla kontorsflickan hade blivit världsdämon.

FRU WAHRMAN

Du kunde ju ha kritiserat mig.

PER WAHRMAN

Vad skulle det ha tjänat till! Det störde inte min ekonomi. Jag såg att din utveckling var fullt i överensstämmelse med ditt eget innersta väsen. Du var lycklig. Och det råkar förhålla sig med lyckan som med influensan, den smittar omgivningen.

FRU WAHRMAN

Och detta har du tänkt och tyckt och känt i årtal! Jag måste ge dig den komplimangen att du varit en mästare i att förstålla dig.

PER WAHRMAN

Det var ingen förställning. Ibland kände jag det visserligen litet tomt inombords. Men jag sköt det ifrån mig. Jag var för feg eller för lat att reda ut vad det var som fattades. Jag ville inbilla mig att allt var bra eller som det skulle vara. Det fanns alltid den avsevärda trösten att det kunde ha varit värre. Och så hade jag tusen andra saker som tog upp min tid. Jag ville inte ha något bråk. Jag var feg, lat och till sist en smula trött.

FRU WAHRMAN

Jag kan fortfarande inte se att jag har någonting att förebrå mig. Jag har inte bara varit östermalmsfru. Jag har skött ditt hem.

PER WAHRMAN

Perfekt.

FRU WAHRMAN

Jag har följt med vad som rör sig i tiden.

PER WAHRMAN

Kära Elsa, du tror väl inte att jag gör dig några förebråelser? Jag har ju redan sagt dig att du varit en idealisk hustru. Det är jag som har förändrat mig, inte du. Du vet, för fyra år sedan — — —

FRU WAHRMAN

Du menar, då du låg för döden?

PER WAHRMAN

Ja. Eller snarare när jag fick veta att jag skulle gå igenom. Det kändes som en stor missräkning.

FRU WAHRMAN

Det kan väl inte kännas som en missräkning att man får veta att man inte ska dö, då allt hopp är ute.

PER WAHRMAN

I mitt fall var det så. Jag skulle hellre ha velat gå bort.

FRU WAHRMAN

Det har du aldrig sagt mig förut.

PER WAHRMAN

Man kan ju inte gärna säga till en hustru som sitter vid ens dödsbädd, att man helst skulle vilja bli

kvitt det hela. Allra minst när jag sett, hur mycket du skulle sakna mig. Hur ska man kunna säga till en kvinna, som man trots feber och morfin ser hur fäst hon är vid en, att man vore mest belåten med att få gå bort. Inte från henne, men från livet. Sådant anförtror man bara åt sin Gud — om man har någon. Eller också tiger man som muren.

FRU WAHRMAN

Jag visste inte att du var så trött på livet.

PER WAHRMAN

Det kan jag heller inte säga precis att jag var. Men jag hade haft ena foten över på andra sidan och kämpat mig igenom dödsångesten. Jag såg — en glimt av saligheten.

FRU WAHRMAN

tar upp sin näsduk och håller den för ögonen. Det ringer i telefonen. Båda rycker till. Ingen av dem svarar.

FRU WAHRMAN

stoppar tillbaka näsduken i väskan.

Var det hon?

PER WAHRMAN

Har ingen aning.

Efter en paus.

Men den erfarenheten som låg på andra sidan dödsångesten kom att ge mig ett nytt perspektiv på livet.

FRU WAHRMAN

Menar du att du blev religiös? I så fall har du lyckats hålla också det hemligt för mig.

PER WAHRMAN

Religiös på mitt sätt. När jag kom tillbaka igen till arbetet, var det som om jag förlorat mitt grepp om livet. Det intresserade mig inte på samma sätt som förut. En del av mig hade stannat kvar på andra sidan. I årtionden hade jag sysslat med hus och byggnadsproblem. Och så kom jag underfund med att det inte längre var det väsentliga för mig.

FRU WAHRMAN

Du minns att jag varnade dig upprepade gånger, när du började arbeta för tidigt. Du var ännu konvalescent.

PER WAHRMAN

Jag kastade mig in i arbetet på nytt av samma anledning som gjorde att jag inte ville gå till rätta med vårt äktenskap. Jag var feg. Jag arbetade av ren lättja. Och under tiden blev det tommare och meningslösare inombords.

FRU WAHRMAN

Jag räckte inte.

PER WAHRMAN

Minns du — — — jag kommer inte längre ihåg när det var — — — det har hänt så mycket de

senaste åren så att man tappar bort till och med tide-
räkningen. Minns du en söndag vi gick på Ivar
Arosenius utställning?

FRU WAHRMAN

Jag minns det mycket väl.

PER WAHRMAN

Minns du också en liten duk som han kallar "En-
sam med sin Gud", den där gårdsmusikanten som
står ensam på gården och spelar för stängda fönster.
Jag hade sett den förut i reproduktion och hade då
bara tyckt att den var sentimentalt lustig. Men nu
gav den mig en stöt för bröstet, ett egendomligt livs-
mod, en slags stoisk levnadsvisdom. Man spelar i
alla fall, fastän inga fönster öppnas och ingen slant
kommer singlande ner i ett tidningspapper.

FRU WAHRMAN

efter en paus.

Nå, och vad hände sen?

PER WAHRMAN

Ja, till sist öppnades ett fönster och en förmögen-
het kastades ner.

FRU WAHRMAN

Du menar att förmögenheten var — — —

PER WAHRMAN

Ja.

FRU WAHRMAN

Jag säger ännu en gång: du är en förställningens mästare, Per Wahrman.

PER WAHRMAN

Jag har inte kunnat vara uppriktigare än jag varit den här stunden.

FRU WAHRMAN

Vet du, jag har en stark känsla av att du berättar allt detta om tomheten du känt och saligheten du anat, bara för att väcka medlidande. Du vill att jag ska tycka synd om dig och ge dig och henne min välsignelse. Du har gjort mig mycket misstänksam de sista veckorna. Och min misstanke har inte minskats de här minuterna. Jag förstår inte att jag kunnat vara så blind alla dessa år.

PER WAHRMAN

Kära Elsa, du får tro vad du vill. Jag kan inte göra någonting vare sig till eller från längre i det här fallet.

FRU WAHRMAN

Det är dig fullkomligt likgiltigt med vilka känslor vi skiljs efter alla dessa år.

PER WAHRMAN

Nej, det är det inte. Men det kan inte ändra något.

FRU WAHRMAN

Du nämnde för en stund sedan att du *inte* fattat något beslut, att du *inte* gjort upp några framtidsplaner. Du talar fortfarande bara sanning i etapper. Eller menar du att vi fortfarande skulle bo under samma tak och du ha en älskarinna. Det kan du *inte* begära. *Inte* av mig. Jag förstår mycket väl att det är ett arrangemang som skulle passa dig. Det skulle bespara dig en hel del obehag och prat. Men det passar *inte* mig. Av den enkla anledningen att jag älskar dig.

Hon reser sig.

Jag *kan* det *inte*. Jag *gör* det *inte*.

PER WAHRMAN

Jag har sagt dig förut att jag varken begär eller ens önskar något av dig.

FRU WAHRMAN

Då har vi *inte* mer att säga varandra.

Går mot dörren, stannar och vänder sig om.

Jo, en sak till — — — nej, det var ingenting. — — —

Går hastigt mot dörren. Per Wahrman följer henne.

Tack, du behöver *inte* följa mig ut. Jag reder mig själv.

PER WAHRMAN

Vart ska du ta vägen nu?

FRU WAHRMAN

Jag tar tåget ut.

Efter en paus.

Tänker du komma ut i midsommar?

PER WAHRMAN

Vill du inte det?

FRU WAHRMAN

Du får naturligtvis göra som du vill. Men om du kommer ut, reser jag.

Går.

Per Wahrman ensam på scenen. Han tar några steg fram och tillbaka, tänder en cigarrett, går därefter till telefonen och slår an ett nummer.

PER WAHRMAN

Har fru Lundkvist sin man hemma? — — —
Tack! — — — Kommer han tillbaka snart? — — —
I händelse han skulle komma in före sju, be honom ringa upp våningen och fråga fru Wahrman, om hon vill bila ut till Sandvik i stället för att ta tåget. Träffar han henne inte inne, be honom då att köra ner till stationen och söka ta reda på henne i en av vagnarna. Jag tror att hon föredrar att ta bil i kväll i stället för tåget. Hon har haft mycket att bestyra i stan i dag och är trött. Sjutåget brukar vara fullpackat. Tack!

INGRID

kommer sakta in och blir stående i dörren. Per Wahrman ser på henne och försöker le.

INGRID

Jag trodde knappast jag skulle finna dig här.

PER WAHRMAN

Var det du som telefonerade för en stund sen?

INGRID

Ja. Jag ville veta om du fanns kvar eller inte.

PER WAHRMAN

Jag misstänkte att det var du. Men jag kunde inte svara. Hon hade inte gått ännu.

INGRID

Jag ringde från cigarraffären i hörnet. När jag inte fick något svar, trodde jag att ni hade gått båda två.

PER WAHRMAN

Hur kunde du tro något sådant, älskade?

INGRID

Varför skulle jag *inte* kunna tro det?

PER WAHRMAN

med ett en smula bittert leende.

Känner du mig inte bättre?

INGRID

Känner man *någonsin* en människa så att man kan vara fullkomligt säker på hur hon kommer att

handla i en prövande situation. Kan man vara alldeles viss om att hon inte sviker under det tryck hon utsätts för.

PER WAHRMAN

Nej, kanske inte.

INGRID

Jag har vandrat runt kvarteret den här stunden och undrat.

PER WAHRMAN

På vad?

INGRID

På just det! Om du skulle vara kvar, när jag kom tillbaka eller om du skulle ha följt med henne. Det kändes till sist som om asfalten på trottoaren blivit ett gungfly. Jag sjönk bara djupare ner för varje steg. Det var som om jag för varje sekund kom alltmer underfund med att jag visste mindre och mindre om dig. Jag tänkte på hur fantastiskt det hela är.

PER WAHRMAN

Vilket det hela?

INGRID

Att hela samhället håller ihop så pass som det gör, när vi människor i grunden vet så litet om

varandra. Vi bara famlar och trevar oss fram, så gott vi kan, från statsmännen och ända ned till lilla jag.

PER WAHRMAN

Men nu *var* jag kvar, när du kom.

INGRID

Ja. Men om du *inte* hade varit det, skulle jag ha förstått dig. Jag skulle ha förstått att det i prövningens stund fanns något som betydde mer för dig än jag.

PER WAHRMAN

Och med det skulle du ha låtit dig nöja?

INGRID

Jag tror i närvarande stund att jag inte skulle ha gjort någonting för att söka vinna dig tillbaka.

PER WAHRMAN

Har det som binder oss samman inte mera betydelse för dig än så?

INGRID

Det vet du att det har.

PER WAHRMAN

Hur kan jag vara säker på det? Du sa nyss att man inte känner vare sig sig själv eller andra. Du

tivlade på mig. Ett tvivel föder ett annat. Du kunde ju ha börjat tvivla på dig själv.

INGRID

Det gjorde jag inte. I stället gick jag in i cigarr-affären och ringde.

PER WAHRMAN

Var hon mycket svår mot dig?

INGRID

Inte så svår som jag trodde hon skulle vara. Hon spelade på alla möjliga strängar — hon var älskvärd, fräck, hotande, bönfallande. Jag var alldeles lugn. Jag förlorade bara fattningen ett slag, när hon insinuerade att du var en lögnare.

PER WAHRMAN

tiger.

INGRID

Då var det nära att jag hade visat henne på dörren. Det var infernaliskt uttänkt. Hon ville förgifta mig.

PER WAHRMAN

På sätt och vis hade hon ju rätt.

INGRID

rycker till.

Hur så?

PER WAHRMAN

Jag *har* ju ljugit för henne.

INGRID

Det är en annan sak — *vi* har ljugit för henne. Men hon ville förmå mig att tro att du var en människa som man inte kan lita på.

PER WAHRMAN

Litar du på mig?

INGRID

Ja, älskade. Det gör jag. Det var bara när jag gick där nere på gatan som tvivlet kom över mig. Var det mycket svårt för dig?

PER WAHRMAN

Det var svårt, därför att jag tycker det är synd om henne.

INGRID

Jag mötte henne i farstun.

PER WAHRMAN

Sa hon någonting?

INGRID

Jag kommer aldrig att glömma det. Hon stod vid hissen och grät.

PER WAHRMAN

tiger.

INGRID

Jag frågade om jag kunde hjälpa henne på något sätt.

PER WAHRMAN

tiger.

INGRID

Det var som om hon inte känt igen mig. Men så ryckte hon till och rätade upp sig. Och så vände hon mig ryggen och tog fram sin puderdosa. Och jag *sprang* uppför trappan.

Efter en paus.

Jag kommer aldrig att glömma det. Övergivenheten, och sedan stoltheten. Den synen kommer att förfölja mig som en skugga.

PER WAHRMAN

Också skuggor försvinner.

INGRID

De är skarpast när solen lyser. Och solen är lyckan.

PER WAHRMAN

Sådana skuggor som du talar om försvinner med tiden. De har försvunnit för andra människor.

INGRID

Jag hade ju aldrig sett henne förr. Bara den där gången på teatern. Och då fick jag inte se mer än en skymt av henne under första mellanakten. Vad du sagt om henne gav mig inget intryck. Och jag var inte frågvis. Jag visste inte vad slags människa hon var. Hon var strängt taget bara ett namn för mig. Någoting som låg utanför ramen för det som var *vårt*. Och det som var vårt var tillräckligt för mig.

PER WAHRMAN

Är det inte så nu?

INGRID

Jag vet inte riktigt, hur jag ska uttrycka det. Hon kom med ens innanför ramen. Det är som om hon fyllde hela duken.

Efter en paus.

Mötet med henne i farstun gjorde mig fysiskt illamående. Som när man ser en olyckshändelse på gatan. Någon som har blivit överkörd.

PER WAHRMAN

Någon har sagt — jag minns inte vem — att man måste dra gränser kring sitt medlidande. Det är den enda möjligheten att leva vidare.

INGRID

Men om man själv är skulden till olyckshändelsen?

PER WAHRMAN

Skulden är ju inte din. Ska det talas om skuld i det här fallet är den väl min. Kan man hjälpa att en människa blir likgiltig för en, och att man älskar en annan.

INGRID

Man kan avstå.

PER WAHRMAN

Från att älska?

INGRID

Nej. Men man kan dra sig undan den man älskar.

PER WAHRMAN

Vad skulle det vara för mening med det?

INGRID

Till förmån för den som har prioritetsrätt.

PER WAHRMAN

Du resonerar som man gjorde för hundra år sen.

INGRID

Behöver det ligga något fel i det? Det fanns mycket för både hundra och tusen år som står sig gott än i dag. Och som plötsligt dyker upp inom en och överröstar till och med det sista skriket. Jag känner

mig som en som kört över en människa. Eller som den som hade en annans olycka på sitt samvete.

PER WAHRMAN

Älskade, jag är säker på att du överdriver. Tiden löser alla problem. Eller lämnar dem olösta, därför att de så småningom upphör att vara problem.

INGRID

När jag såg henne där nere — — — Det jag sett av henne här uppe var knappast sympatiskt. Men där nere var det ingen teater hon spelade. Hon trodde hon var ensam. Hon stod där i vrån till höger om hissen med ansiktet mot väggen — — — en förtvivlad och övergiven människa. Det var inte något spel. Jag förstod då att hon bara har dig och att utan dig *är* hon ingenting och *kan* inte bli någonting.

PER WAHRMAN

Äh, du känner henne inte. Hon är hård, mycket hårdare än du kan föreställa dig.

INGRID

Hon var inte hård, när hon stod där nere. Hon var som en änka som stod vid en nyöppnad grav som inte fanns.

PER WAHRMAN

Älskade, håller du av mig en smula?

INGRID

Det vet du att jag gör.

PER WAHRMAN

Tänker du lämna mig ensam nu?

INGRID

Nej nej! O nej!

PER WAHRMAN

kysser henne våldsamt.

INGRID

lutar huvudet mot hans axel och stryker det mot den.

Vad livet är grymt — — —

PER WAHRMAN

Ja.

INGRID

Vad vi människor är grymma!

PER WAHRMAN

Ja.

Ridå

TREDJE AKTEN

Samma scen som i första akten, en av de första dagarna i september. Fru Wahrman sitter i soffan och stickar. Ett hembitråde kommer från dörren till höger, skjutande framför sig ett dukat tebord.

HEMBITRÅDET

Frun, tårtan har inte kommit ännu.

FRU WAHRMAN

lägger handarbetet ifrån sig med en otålig grimas.
Inte! Och ändå lovade de så bestämt att den skulle vara här senast fyra.

HEMBITRÅDET

Och nu är hon över halv fem.

FRU WAHRMAN

Ring till dem och säg att de måste skicka den *ögonblickligen!*

PER-AXEL

in. Han är solbränd. Uppträder bestämt.
Hejsan!

FRU WAHRMAN

God dag! Är du redan hemma?

PER-AXEL

tar upp ett cigarrettfodral av silver och ur detta en cigarrett, som han omsorgsfullt knackar mot fodralet, innan han tänker den. Hembiträdet ut.

Vet du vem jag såg på Birger Jarlsgatan för en stund sedan?

FRU WAHRMAN

Hur ska jag kunna veta det.

PER-AXEL

Gissa!

FRU WAHRMAN

Var nu inte dum! Var det någon särskild?

PER-AXEL

Pappa.

FRU WAHRMAN

rycker till ett slag.

Så — — —?

PER-AXEL

Jag var nära att stöta ihop med honom. Han kom ut från Sturebadet. Men i sista ögonblicket lyckades jag stoppa upp och ställde mig att stirra in i bokhandelsfönstret.

FRU WAHRMAN

söker behärska sig.

Såg han dig?

PER-AXEL

Nej. Men jag såg honom i fönsterrutan, när han gick förbi.

Han tar ett par småbröd och stoppar i munnen.
Det var välan en nyhet.

FRU WAHRMAN

tiger.

PER-AXEL

Visste *du* att han kommit tillbaka till stan?

FRU WAHRMAN

Hur skulle jag kunna veta det?

PER-AXEL

Han kunde ju ha skrivit.

FRU WAHRMAN

I så fall skulle jag väl ha talat om det.

PER-AXEL

Jag undrar var han bor.

FRU WAHRMAN

Inte vet jag.

PER-AXEL

Han bor kanske hos henne.

FRU WAHRMAN

Det intresserar mig inte var han bor.

PER-AXEL

Är hon stilig?

FRU WAHRMAN

ger honom en snabb blick.

Varför frågar du det?

PER-AXEL

Jag bara undrar. Du vet ju hur hon ser ut.

FRU WAHRMAN

Hon är ung.

PER-AXEL

Äsch, det är välan ingenting. Man behöver väl inte vara stilig, bara därför att man är ung. Du är ju stilig, fastän du är gammal. För resten: unga flickor *kan* helt enkelt inte vara stiliga. Inte riktigt stiliga.

FRU WAHRMAN

Varför inte det?

PER-AXEL

De saknar det där som i högtidligt tal visst brukar kallas personlighet.

FRU WAHRMAN

Hon är omkring tretti.

PER-AXEL

Nå då så!

Efter en paus.

Det är i alla fall bra konstigt.

FRU WAHRMAN

Vilket?

PER-AXEL

Du bryr dig inte om var pappa bor, och *jag* vänder honom ryggen, när jag ser honom på gatan.

FRU WAHRMAN

Det är så mycket som är konstigt här i världen, kära du.

PER-AXEL

Men det konstigaste var vad jag själv kände, när jag såg honom gå förbi.

FRU WAHRMAN

Vad kände du då?

PER-AXEL

Vet du, jag skämdes för hans skull.

FRU WAHRMAN

Det har ju *du* inte någon anledning till.

PER-AXEL

Jag tänkte: om killarna i plugget visste det! Att ha en pappa som bor tillsammans med en böna. Det är sådant som man flinar åt på bio. Men när det kommer till kritan och det gäller ens egen farsa, så flinar man inte längre. Då känns det sjaskigt.

Efter en paus.

Tror du han kommer hit upp och hälsar på?

FRU WAHRMAN

Det vet jag inte. Det kan väl hända han gör.

PER-AXEL

Tror du han kommer att vilja bo här?

FRU WAHRMAN

Det håller jag inte för otroligt. Våningen är ju hans. Han vill antagligen ha den tillbaka. Den blir i varje fall för stor för oss. Vi får bereda oss på att inskränka oss högst betydligt.

PER-AXEL

Tror du att han tar Sandvik också?

FRU WAHRMAN

Det är möjligt att han gör.

PER-AXEL

Har advokaten sagt det?

FRU WAHRMAN

Vi har ännu inte diskuterat sådana detaljer. Sannolikt blir det under alla omständigheter för dyrt för mig att hålla.

PER-AXEL

Det är välan ändå höjden! Där som vi trivts så bra. Där jag känner vartenda träd. Och så — — — bara därför att han — — — det är inte rätt!

FRU WAHRMAN

Kära du, det är ingenting att göra åt den saken.

PER-AXEL

Nå, låt honom ta Sandvik då! Vi kan bo i tre rum och kök. Tusen gånger hellre det än som det var förut. När allt kommer omkring, tänk så skönt vi har haft det i sommar.

FRU WAHRMAN

Vi!

PER-AXEL

Ja, det vill säga, du har ju varit lite nere ibland. Men jag menar på det hela taget: man har känt sig fri. Man har inte känt sig som ett kryp, utan som en självständig varelse. Nu förstår jag allt det som stått i tidningarna de sista åren — om människovärdet.

FRU WAHRMAN

Nu dömer du din pappa för hårt, Per-Axel.

PER-AXEL

Börjar du ta hans parti?

FRU WAHRMAN

Jag upprepar bara vad jag sa: du dömer din pappa för hårt.

PER-AXEL

ser misstroget på henne.

Antag att han kommer tillbaka och ber om förlåtelse och vill att allt ska bli bra igen? Skulle du då tacka och säga ja och amen?

FRU WAHRMAN

tiger.

PER-AXEL

Det svarar du inte på. I så fall vill jag bara säga dig att då ger jag mig i väg. Jag blir inte boende under samma tak som han en halv timma. Det är väl inte bara dig själv det gäller. Utan mig också.

FRU WAHRMAN

Det är något hysteriskt i ditt hat till din pappa.

PER-AXEL

Du får kalla det vad du vill. Du kan väl inte begära att jag ska *älska* honom. Det överlåter jag åt

Ulla att göra. En pappa som trycker ner en i skorna och som sen överger hustru och barn och slår sig i slang med ett fruntimmer som han kunde vara far till.

FRU WAHRMAN

Nu får det vara nog för den här gången! Du är fullkomligt oresonlig. Du har förändrat dig på den sista tiden, så att jag ibland knappast känner igen dig. Vill du ringa på klockan!

PER-AXEL

Tänker du låta betjänten visa ut mig? I så fall vill jag bara säga dig att jag kan gå själv.

FRU WAHRMAN

Jag vill tala med Märta.

PER-AXEL

ringer på klockan.

Får vi inte te snart?

FRU WAHRMAN

Du får dricka te på ditt rum.

PER-AXEL

Ska det komma någon?

HEMBITRÄDET

in med tårtan.

Den kom alldeles nyss.

Ut.

PER-AXEL

Vem är det som ska komma?

FRU WAHRMAN

En dam som du inte känner.

PER-AXEL

Vad du är mystisk!

Efter en paus.

Det är väl inte hon?

FRU WAHRMAN

Vilken hon?

PER-AXEL

Den där flickan som pappa — — —

HEMBITRÄDET

in.

Det är en dam — — —

FRU WAHRMAN

Be henne komma in.

Reser sig.

Gå nu in till dig medsamma, Per-Axel! Kvickt!
Innan damen kommer.

PER-AXEL

ut med långsamma steg.

Fru Bergström in. Hon är en liten trind dam på över sextio år, med kritvitt hår under hättan, runt ansikte, liten mun och bruna, pigga, nyfikna ögon. När hon ler, blottar hon en rad alltför jämna jacketkronor. Hon är klädd i en enkel, chic svart tailormade.

FRU WAHRMAN

God dag.

FRU BERGSTRÖM

tar av sig handskarna.

God dag.

FRU WAHRMAN

Varsågod och sitt!

FRU BERGSTRÖM

Tack!

Sätter sig i en av länstolarna, medan fru Wahrman tar plats i soffan.

HEMBITRÄDET

in med bricka med tekanna och vatten.

FRU WAHRMAN

Får det lov att vara starkt eller svagt?

FRU BERGSTRÖM

Tack, gärna starkt.

FRU WAHRMAN

serverar te.

FRU BERGSTRÖM

Sådana vackra sommardagar vi har ännu.

FRU WAHRMAN

Mycket vackra.

FRU BERGSTRÖM

Här inne i stan ser ni inte lika bra hur vackert det är som vi ute i förstäderna.

FRU WAHRMAN

Nej, det gör vi naturligtvis inte.

FRU BERGSTRÖM

Ju äldre man blir, ju mera sätter man värde på såna här dagar.

FRU WAHRMAN

Ja — — — kanske.

FRU BERGSTRÖM

Ja, ni har ju inte kommit till den åldern ännu.

FRU WAHRMAN

Jag har alltid älskat eftersommaren och hösten ute på landet.

FRU BERGSTRÖM

Ja, luften blir så ren och klar.

FRU WAHRMAN

räcker henne ett kakfat.

Jag älskar överhuvudtaget landet, oberoende av årstiderna. Jag är född där.

Får det lov att vara?

FRU BERGSTRÖM

Tack. Då är ni väl road av svampplockning?

FRU WAHRMAN

Ja, mycket.

FRU BERGSTRÖM

Det är så egendomligt med svampplockning.

FRU WAHRMAN

Hur så?

FRU BERGSTRÖM

Jag menar att det blivit så modernt med svamp de sista tio, tjugu åren. I min ungdom plockade man inte svamp. Man köpte champinjoner och tryffel. Nu reser människor långa vägar och trängs på båtar för att komma över några kantareller, som jag för min del inte tycker smakar något vidare.

FRU WAHRMAN

Nej, kantareller är kanske inte så mycket att stå efter.

FRU BERGSTRÖM

Nej, inte sant? Men det har blivit ett mod med svampplockning. Huvudsaken är att människorna får frisk luft och trängas med varandra.

FRU WAHRMAN

Jag vill helst vara ensam, när jag går i skogen.

FRU BERGSTRÖM

Ja, naturligtvis är det ljuvligt att vandra ensam i skogen. Det är bara det att jag är så rädd för kor. De är för stora djur för mig. Det är ju lite löjligt. Men jag råkar i panik, när jag ser en lös ko. Men det beror väl på att jag är infödd stockholmska.

FRU WAHRMAN

Kor *kan* vara folkilskna.

FRU BERGSTRÖM

Ja, inte sant? Man läser ju jämt och samt i tidningarna om människor som blir stängade. Senast häromdagen — — —

FRU WAHRMAN

Förlåt att jag avbryter er ett ögonblick!

FRU BERGSTRÖM

Varsågod! Jag kom ju inte hit för att tala om kor och svampplockning.

FRU WAHRMAN

Jag förstår det. Men innan ni framför ert ärende, är det en sak jag gärna ville fråga er om. Det var händelsevis inte ni som ringde mig den där natten i våras från Royal?

FRU BERGSTRÖM

Hur kan ni gissa det?

FRU WAHRMAN

Er röst. Den glömmer jag aldrig. Den har ringt i mina öron dag och natt sen dess. När ni svarade mig i telefon i dag och jag tackade för ert brev och bad er vara välkommen, tyckte jag mig känna igen den. Sedan jag hört er tala nu, har min misstanke blivit ännu starkare.

Efter en paus, ler.

Jag råkar vara en smula musikalisk. Hade jag *inte* tyckt mig känna igen rösten i telefon, är det troligt att jag hade avböjt ert besök. Men jag kan naturligtvis ha misstagit mig. I så fall ber jag om ursäkt.

FRU BERGSTRÖM

Ni misstar er inte. Det var jag som ringde. Jag såg Per komma in. Jag satt med min syster och svåger i bortre ändan av matsalen. Och så gick jag ut och ringde.

FRU WAHRMAN

Hämnd med andra ord. Efter tjugu år.

FRU BERGSTRÖM

Kalla det så, om ni vill. I det ögonblicket kallade jag det rättvisa. Egentligen var jag inte mig själv längre. Det var som om jag blivit en annan människa. När jag kom tillbaka till bordet kände jag mig alldeles slut. Min syster frågade mig flera gånger: men Bettan, vad är det med dig? Jag var som jag föreställer mig att man känner det, när man begått ett mord: dödstrött, och på något sätt apatiskt tillfredsställd.

FRU WAHRMAN

Jag förstår inte, varför ni *nu* vill tala om för mig att det var ni som ringde. Ingen skulle ha upptäckt det, om ni inte skrivit och bett att få komma hit. I varje fall skulle jag inte ha gjort det.

FRU BERGSTRÖM

Jag *måste!* Jag kunde inte annat. Det var samvetet.

FRU WAHRMAN

Det tycks ta tid för ert samvete att vakna.

FRU BERGSTRÖM

Jag ångrade mig nästan medsamma. Jag kunde inte sova hela den natten. Dagen därpå ringde jag till Per för att åtminstone på hans röst höra om någonting hänt. Jag skulle i alla fall säga adjö till honom, innan jag lämnade stan för sommaren. Men han lät som vanligt. Och så lät jag det vara och reste.

FRU WAHRMAN

Och så glömde ni bort det hela?

FRU BERGSTRÖM

O nej, tro inte det! Jag kunde vakna ibland om nätterna av ångest. Men dessemellan sövde jag min oro. Jag tänkte som så att eftersom Per inte nämnde någonting i sina brev, så hade ingenting hänt. Det var först i går, när Per talade med mig i telefon —

Inte utan stolthet.

han brukar alltid ringa mig, när han varit borta en tid — och sa att han bodde på Grand, som jag förstod vad jag ställt till. Jag satte mig ögonblickligen ned och skrev till er. Mitt samvete tvingade mig.

FRU WAHRMAN

Jag har hört sägas att ni är religiös.

FRU BERGSTRÖM

Det är min strävan att föra ett kristligt liv. Religionen har varit mig till mycket stor tröst, sedan Per lämnade mig. Men ibland har man tyvärr sina återfall.

FRU WAHRMAN

Och nu, när ni har lättat ert samvete, känner ni er bättre?

FRU BERGSTRÖM

Jag har gjort vad jag kunnat, det enda jag kunde. Jag har kommit för att be er förlåta.

FRU WAHRMAN

Jag måste säga att ni har det bekvämt inrättat inombords. Nu när ni har erkänt, har ni frid i er själ.

FRU BERGSTRÖM

Jag tror att ni — — —

FRU WAHRMAN

— — — precis som en brottsling, som anger sig själv för polisen. Han lär känna sig lättad. Det gör ni också. Ni har gott samvete.

FRU BERGSTRÖM

Jag ångrar mig djupt och bittert.

FRU WAHRMAN

Det är alldeles för sent. En handling kan inte göras ogjord.

FRU BERGSTRÖM

Nej, den kan inte det.

FRU WAHRMAN

Och inte nog med det. Följderna av den kan varken beräknas eller hejdas. Inte ens Gud själv kan hindra vad min man kallar ett händelseförlopp.

FRU BERGSTRÖM

Ni misstar er.

FRU WAHRMAN

Gör jag?

FRU BERGSTRÖM

Det finns någonting som heter undret.

FRU WAHRMAN

Ni tror på underverk?

FRU BERGSTRÖM

Jag tror på det som dagligen och stundligen sker i lidande människors hjärtan. Hur olika vi än tänker i dessa ting, kan ni väl inte förneka att det sker under?

FRU WAHRMAN

Jag har inte förnekat det. Jag tror till och med att jag den sista tiden haft erfarenheter åt det hållet.

FRU BERGSTRÖM

Där ser ni!

Efter en paus.

Får jag göra er en fråga som ni kanske anser indiskret?

FRU WAHRMAN

Varsågod! Jag behöver inte besvara den.

FRU BERGSTRÖM

Har ni talat med någon advokat ännu?

FRU WAHRMAN

Hur så?

FRU BERGSTRÖM

Tag inte illa upp, om jag ger er ett råd. Det är det enda jag kan göra för er, efter allt det onda jag gjort er. Förhasta er inte!

FRU WAHRMAN

Jag kan inte se att jag har någonting att vänta på.

FRU BERGSTRÖM

Gör inte samma dumhet som jag.

FRU WAHRMAN

Jag har ingen aning om vilka dumheter ni begått.

FRU BERGSTRÖM

Jag skulle inte ha gett upp spelet medsamma. Men när jag fick veta hur falsk han varit mot mig, avskydde jag honom. Och dessutom var jag så förintad att jag inte hade någon kraft kvar att handla.

FRU WAHRMAN

Ni tror alltså att ni skulle ha kunnat vinna honom tillbaka?

FRU BERGSTRÖM

Inte jag. Men det kunde ha slutat av sig själv.

FRU WAHRMAN

Ni menar alltså att min mans känslor för mig inte var djupare än att han skulle ha dragit sig tillbaka efter en tid?

FRU BERGSTRÖM

Sådant har hänt, fru Wahrman.

FRU WAHRMAN

ler.

Nå, om den tron har kunnat hjälpa er, vill jag inte ta den ifrån er.

FRU BERGSTRÖM

Det kan ni inte.

FRU WAHRMAN

Jag förstår att det inte skulle löna sig.

FRU BERGSTRÖM

Och nu älskar han en tredje.

FRU WAHRMAN

tiger.

FRU BERGSTRÖM

Jag vill inte att *någon* människa ska gå igenom vad jag fick göra då. Inte ens ni! Därför ber jag er ännu en gång: förhasta er inte!

FRU WAHRMAN

Vad anser ni att jag skulle vinna med det?

FRU BERGSTRÖM

Tid. Han kan tröttna.

Efter en paus.

Ni får inte glömma att ni under alla dessa år hunnit bli en mycket stor del av hans liv — ni och barnen. Han är *van* vid er. Det betyder oerhört. Inte minst i hans ålder. Han är alldeles säkert fäst vid er, eftersom det inte varit någon osämja mellan er förut. Ni har ju inte levat som hund och katt under de här åren.

FRU WAHRMAN

Vi har på det hela taget varit mycket lyckliga.

FRU BERGSTRÖM

Ja, där ser ni!

FRU WAHRMAN

Han har själv sagt att han har fått nytt liv genom henne.

FRU BERGSTRÖM

Naturligtvis har han det! Han har fått en be-
dräglig känsla av att han blivit ung på nytt.

FRU WAHRMAN

Den känslan kan *jag* inte ge honom.

FRU BERGSTRÖM

Ser ni, fru Wahrman, det kan ha sina behag med ett sådant förhållande som hans en tid. Det är till och med riktigt romantiskt. De där så kallade herdestunderna som han stjal sig till, det eggar och ger spänstighet. Det färgar allt i rosa. Men det kommer en tid då mannen tröttnar på det. Förlåt att jag talar oförblommerat. Han tröttnar på den där romantiken, att ligga i en främmande säng, att stiga upp mitt i natten för att klä på sig och komma hem sent och klä av sig igen. Det är en romantik som flagar av sig som gammal förgyllning. Och så försöker han förgylla upp den med något så realistiskt som ett äktenskap. Förstår ni? Han gifter sig bara av leda. Det är så det ofta går till.

FRU WAHRMAN

Ni talar som om ni hade en rik erfarenhet på området.

FRU BERGSTRÖM

Det har jag också. Under åtskilliga år läste jag allt vad jag kunde komma över om olyckliga äktenskap. Som ung flicka hade jag slukat Ellen Key och allt vad hon hade att säga om lycklig kärlek. Jag dyrkade henne. Har ni läst henne?

FRU WAHRMAN

Jag har läst *om* henne. Jag tror inte det är så värst många nuförtiden som fördjupat sig i hennes skrifter.

FRU BERGSTRÖM

Och ändå har ni dragit nytta av henne.

FRU WAHRMAN

Jag?

FRU BERGSTRÖM

Inte bara ni utan hela er generation.

FRU WAHRMAN

Det förstår jag inte.

FRU BERGSTRÖM

Ni har fått hennes förkunnelse i blodet.

FRU WAHRMAN

Vilken förkunnelse?

FRU BERGSTRÖM

Att kärleken är den enda moraliska grunden för en sedlig förbindelse mellan man och kvinna. I min ungdom var detta inte precis alldeles nytt, men i alla fall uppseendeväckande och stötande. Som förlovade slukade vi henne.

FRU WAHRMAN

Per och ni?

FRU BERGSTRÖM

Vi läste henne högt tillsammans. Vi diskuterade mycket om kärleken och äktenskapet på den tiden. Han hade många ideella intressen som ung.

FRU WAHRMAN

Det har han inte sagt ett ord om.

FRU BERGSTRÖM

Han förändrades med åren. Arbetet slukade honom. Det händer ju inte så sällan att man vid mogen ålder förlöjligar och till och med förhånar sin ungdoms idéer — i skam över vad man blivit.

FRU WAHRMAN

Och ni själv då?

FRU BERGSTRÖM

Jag har själv ändrat uppfattning i den saken. De flesta människor har inte ett så djupt känsloliv. De är ytliga och ombytliga. Några år tror man att man älskar en, och några år senare tror man att man älskar en annan. Och resultatet ser vi runtomkring oss: skilsmässor, villervalla, upplösta hem, barn som inte får något rotfäste. Tro mig, det kommer att sluta med samhällets upplösning!

Efter en paus.

Jag undrar om ni känner Per Wahrman riktigt.

FRU WAHRMAN

Jag borde väl göra det, efter alla dessa år.

FRU BERGSTRÖM

Jag lärde inte känna honom riktigt, förrän långt efter det vi blivit skilda.

FRU WAHRMAN

Det låter underligt.

FRU BERGSTRÖM

Det kan tyckas så. Men i själva verket är det rätt naturligt. Dels fick jag honom mera på avstånd och såg allting i ett bättre sammanhang. Dels blev han uppriktigare mot mig, sen vi skilts åt. Vi blev bättre vänner då än när vi var gifta. Och så är det en sak till: när ett äktenskap är upplöst, har man inga illusioner om det mera. Fru Wahrman, Per har en *mycket* stor brist.

FRU WAHRMAN

Ni har ju redan påpekat en. Han narras.

FRU BERGSTRÖM

Den svagheten hänger tillsamman med en annan, ännu större. Den som har kärleken, i honom är också sanningen. *Per har aldrig älskat*. Ni ser förvånad ut. Men han har ingen aning om vad verklig kärlek vill säga. Han älskade aldrig mig. Han har aldrig älskat er, och han älskar inte heller den där unga damen. Han *kan* inte. Han råar inte för det. Han är sådan.

FRU WAHRMAN

Vad ni anser om hans känslor för er, kan jag inte yttra mig om, inte heller om vad han känner i fråga om den där damen. Jag kan bara tala av egen erfarenhet.

FRU BERGSTRÖM

Jag är ändå inte säker på att jag inte har rätt. Han *inbillar* sig att han är kär. Det är hans styrka.

FRU WAHRMAN

Jag skulle snarare föreställa mig att det borde vara en svaghet.

FRU BERGSTRÖM

Det kan tyckas så. Men han är en mycket viljestark man.

FRU WAHRMAN

Det vet jag.

FRU BERGSTRÖM

Han är också en människa med fantasi. Eller åtminstone var han det. När han av en eller annan anledning får för sig att han är förälskad, sätter han in alla krafter för att övertyga sig själv om att han verkligen är det. Det är det som kommer hans svaghet att se ut som styrka. Han tar en med storm. Han piskar upp sig till en inbillad passion. Jag är uppriktig mot er. Jag har ingenting att dölja. Jag vet *nu* mycket väl att han gifte sig inte med mig utan med firman. Men det skälet ville han inte erkänna ens för sig själv. Han inbillade sig att han var djupt förälskad i mig. Vad er beträffar — — —

FRU WAHRMAN

Jag var fattig som en kyrkråtta.

FRU BERGSTRÖM

Ni hade en *mycket* stor förmögenhet: ni var ung,
ni var vacker.

FRU WAHRMAN

Om det ligger någon sanning i vad ni nu säger,
borde det ju ha varit lätt att genomsåda honom.
Man måste väl kunna känna, om en man älskar en
eller inte.

FRU BERGSTRÖM

Inte i detta fallet. Man gör det inte, så länge man
lever tillsammans med en sådan man som han, av
den enkla anledningen att han lyckats övertyga en
om hur mycket han älskar en.

FRU WAHRMAN

Det strider ju mot sunt förnuft.

FRU BERGSTRÖM

Förnuft! Vi talar om kärlek.

FRU WAHRMAN

Man kan väl inte undgå att märka om ens man
tröttnar på en.

FRU BERGSTRÖM

Det kan man inte. Men man tror att man svikit
hans förväntningar. Han får en att känna att man
inte håller måttet. Man anklagar sig själv i stället

för honom. Och så är det en annan sak med Per. Om han ändå ville uppträda brutalt. Men det gör han inte. Innerst inne är han likgiltig. Men han döljer sin likgiltighet med sin älskvärdhet. Och tack vare älskvärdheten hopar han bara ytterligare nya anklagelser på en, därför att man inte håller måttet.

FRU WAHRMAN

Det är omöjligt. En människa kan inte förstålla sig under årtal.

FRU BERGSTRÖM

Han förställer sig inte. Han är sådan. Jag tror till och med att han då och då känner sin svaghet som en brist i sitt känsloliv. Och det bara ökar hans älskvärdhet. Det är som om han vill skaffa sig avlat med den. Per Wahrman har aldrig älskat någon eller något mer än ett.

FRU WAHRMAN

Sig själv?

FRU BERGSTRÖM

Han älskar inte sig själv. Ätminstone är han inte någon fullblodsegoist. Han har bara älskat sitt arbete.

Efter en paus.

Och kanske inte ens det. Han drivs fram av någonting, jag vet inte vad. Kanske är det hans ungdoms idealism, som inte ger honom någon riktig

frid. Han är en orolig ande. Ibland tror jag att vad han egentligen söker är — Gud. Jag hoppas innerligt att han finner honom.

PER WAHRMAN

in.

Ser man på, här kommer jag rakt in i en te-konselj. Det var sannerligen en överraskning att se dig här, Betty.

FRU BERGSTRÖM

Det förstår jag så väl.

Ser på sitt armbandsur.

Jag ska gå nu. Jag har redan suttit alltför länge.

PER WAHRMAN

Du kan väl stanna en stund till. Som jag sa dig i telefon i går, har jag något viktigt att meddela dig. Det kanske kan intressera Elsa också.

FRU BERGSTRÖM

sätter sig.

PER WAHRMAN

Bjuder du på en kopp te, Elsa?

FRU WAHRMAN

Naturligtvis, om du vill.

Reser sig till hälften upp för att ringa på hembiträdet.

PER WAHRMAN

Nej, gör dig inget besvär. Jag kan ringa själv.

Till fru Bergström.

Du ser pigg och kry ut efter sommaren, Betty.

FRU BERGSTRÖM

Ja tack! Det går ingen nöd på mig.

HEMBITRÄDET

in.

Frun ringde.

PER WAHRMAN

Nej, det var jag. Var snäll och ge mig en tekopp.

HEMBITRÄDET

Ska jag ta in varmt vatten också?

FRU WAHRMAN

Naturligtvis.

PER WAHRMAN

söker efter cigarretter på rökbordet.

FRU WAHRMAN

Vad söker du?

PER WAHRMAN

Cigarretter. De tycks vara slut.

FRU WAHRMAN

Är de?

PER WAHRMAN

Innan jag reste, var här flera burkar Virginia.

FRU WAHRMAN

Kanske att Per-Axel — — — Jag ska gå och fråga honom.

PER WAHRMAN

Det gör detsamma! Jag kan ta en pipa i stället. Det är bra starka cigaretter för en ung pojke.

FRU WAHRMAN

Han har bjudit kamrater också — — —

PER WAHRMAN

Hur har han det?

FRU WAHRMAN

Tack bra. Han är inne på sitt rum.

PER WAHRMAN

Jag kan hälsa dig från Ulla. Jag var i Uppsala i förrgår och såg hur hon installerat sig. Jag har köpt en ny matta åt henne och en golvlampa. Jag lovade också att skicka henne några etsningar i stället för skräcksakerna som hängde på väggarna.

FRU BERGSTRÖM

efter en paus.

Jag såg i tidningarna att du varit i Göteborg och blivit hyllad och avtackad på kongressen, när du lämnade ordförandeskapet ifrån dig.

PER WAHRMAN

Ja, jag har det. Jag passade på att ta ut liktalen i förskott och fick lite glädje av begravningsmidagen också.

FRU BERGSTRÖM

Du ska inte tala så, Per. Man ska inte skämta om döden.

PER WAHRMAN

Jag skämtar inte. Jag tog det tvärtom mycket allvarligt och högtidligt. Det var inte långtifrån att jag hade fått tårarna i ögonen.

FRU WAHRMAN

Kommer det inte att kännas tomt att ha avgått?

HEMBITRÄDET

in med tekopp och varmt vatten.

PER WAHRMAN

Ännu har jag inte känt någon saknad.

FRU WAHRMAN

serverar honom te.

PER WAHRMAN

till fru Bergström.

Vad jag ville säga dig gällde firman.

FRU BERGSTRÖM

rycker till.

Vi är väl inte ruinerade?

PER WAHRMAN

Nej, det är vi inte. Men jag har beslutat att dra mig tillbaka.

FRU BERGSTRÖM

Det menar du inte — — — *Lämna den?*

PER WAHRMAN

Jag har beslutat mig för det.

FRU BERGSTRÖM

Men varför? Är du sjuk? Känner du dig gammal?

PER WAHRMAN

Det kan jag inte säga att jag gör. Jag känner mig lite trött ibland. Jag känner att det är på tiden att jag ger mig i väg.

FRU BERGSTRÖM

Nu, när det är så mycket krångel med allt, behövs du väl bättre än någonsin!

PER WAHRMAN

Jag skulle anse mig ha varit en bra dålig chef, om jag inte ordnat det så att jag kunde lämna firman i goda händer.

FRU BERGSTRÖM

Du menar förstås den där Ekhaben.

PER WAHRMAN

Jag vet att du inte tycker om honom.

FRU BERGSTRÖM

Det är en odräglig karl.

PER WAHRMAN

Han är klippt och skuren till chef. Själv hör jag till det förflutna. Jag är en fördetting. Varje människa har sin tid. Jag har haft min. Nu får någon annan ta vid. Ekhaben kommer att bli utmärkt.

FRU BERGSTRÖM

Det må jag säga var nyheter.

PER WAHRMAN

Jag har sagt dig — och Elsa också — upprepade gånger att man bör veta att dra sig tillbaka i tid.

FRU WAHRMAN

Det är sådant som man säger. Men man gör det inte.

PER WAHRMAN

Det finns undantag. Det finns de som verkligen gör det.

FRU BERGSTRÖM

Vad tänker du ta dig till nu?

PER WAHRMAN

Flytta till landet.

FRU BERGSTRÖM

Nej, vet du! Köpa egendom nu! Det trodde jag inte var någon affär längre.

PER WAHRMAN

ler.

Man *får* inte köpa någon egendom längre, om man inte är lantbrukare. Jag tänker lägga mig till med en liten kåk och en trädgård.

FRU BERGSTRÖM

Vad ska du syssla med där? Påta i jorden och kratta gångarna på lördagskvällarna?

PER WAHRMAN

Det är möjligt att jag kommer att göra det också.

FRU BERGSTRÖM

Men resten av tiden?

PER WAHRMAN

Jag vill ha frid och ro.

FRU BERGSTRÖM

Och det tror du att du får! Inte du!

PER WAHRMAN

Varför inte?

FRU BERGSTRÖM

Det där att man plötsligt kan skaffa sig frid och ro på gamla dar så där utan vidare, är bara en vacker lögn. Tror du verkligen, Per Wahrman, att en man som du kan göra det i en handvändning? Då ska man ha levat på ett helt annat sätt än du. Det fordrar ett annat sinnelag.

PER WAHRMAN

Jag tänker i alla fall försöka. Sen jag slutade Teknis eller rättare sagt från den dag jag kom till Amerika, har jag arbetat minst tolv timmar om dygnet, ofta mycket mera. Jag vill inte dö som ett arbetsdjur. Innan jag blir åderförkalkad, vill jag försöka komma underfund med vad som är meningen med det hela. Om det finns någon mening. Jag vill dra mig undan så mycket jag kan. Jag har läst någonstans att det finns ett indiskt ordspråk som säger att under de första tjugu åren av sitt liv tillhör man sina föräldrar, under de nästa tjugu åren den familj man skapat, under de sista tjugu åren tillhör man Gud. Det är de där sista tjugu åren jag ska försöka ta igen. Jag vill läsa och fundera, inte bara tänka på hus och tomtpriser och byggnadspolitik.

HEMBITRÄDET

in.

Får jag lov att ta ut tebordet?

FRU WAHRMAN

Inte ännu.

HEMBITRÄDET

blir stående kvar.

FRU WAHRMAN

Är det något Märta vill mig?

HEMBITRÄDET

Ja. Det var unge herr Wahrman — — — Han vill tala med frun.

FRU WAHRMAN

Säg honom att jag kommer medsamma.
Reser sig upp.

PER WAHRMAN

Kallas han herr nuförtiden?

FRU WAHRMAN

Han är aderton år. Och det är ett nytt hembiträde, som du ser.

FRU BERGSTRÖM

reser sig också.

Ja, då ska jag också ge mig i väg. Jag har redan stannat alldeles för länge.

Till fru Wahrman.

Jag ska be att få säga adjö.

FRU WAHRMAN

Adjö, fru Bergström.

Ut.

PER WAHRMAN

Kära Betty, vad i Herrans namn förmådde dig att komma hit?

FRU BERGSTRÖM

Jag ville tala om för din fru att det var jag som ringde upp henne från Royal.

PER WAHRMAN

Jaså, var det du?

FRU BERGSTRÖM

Ja.

PER WAHRMAN

Det kommer inte som någon egentlig överraskning för mig. Jag har misstänkt det i flera veckor.

FRU BERGSTRÖM

Hur har du kunnat göra det?

PER WAHRMAN

Du har skrivit till mig i sommar betydligt oftare än du brukade göra förut, när du är bortrest om somrarna. Du var alldeles särskilt intresserad av min hälsa och hur jag hade det. Det gav mig anledning

att dra mina slutsatser. Och du har ju alltid varit mycket impulsiv. Det är din charm.

FRU BERGSTRÖM

Du är inte ond på mig för att jag begick en sådan gemenhet?

PER WAHRMAN

Varför skulle jag vara det? Det är åtskilliga år, sen jag upphörde att vara ond på människor. Du är som du är. Impulsiv och lite beskäftig.

FRU BERGSTRÖM

Egentligen borde jag ju vara tacksam för din förståelse och högsinhet.

PER WAHRMAN

Ingen orsak.

FRU BERGSTRÖM

Men i stället sårar du mig.

PER WAHRMAN

Det var tråkigt. Det var inte min mening.

FRU BERGSTRÖM

Din högsinhet är ett tecken på din fullständiga likgiltighet för mig. Jag vet vad du tänker om mig — att jag är beskäftig och dum och svartsjuk. Och det rör dig inte det bittersta grand. Inte det allra

bittersta! För dig är jag bara en figur i någon slags comédie humaine.

PER WAHRMAN

Det är vi väl alla. Men i den komedien finns det både sympatiska och osympatiska figurer. Du hör till de förra.

FRU BERGSTRÖM

Jag avskyr din absoluta likgiltighet för människor. Jag har ofta tänkt hur barockt det är att just en människa som du ska ha byggt hus i hela sitt liv och ha sådana sociala intressen som du har.

PER WAHRMAN

Man kan inte hålla på med att bygga hus i årtal utan att bli socialt intresserad.

Efter en paus.

Kära Betty, jag ska säga dig var skon klämmer — du är ond på mig, därför att jag inte blir förbannad på dig. Är det inte så det ligger till?

FRU BERGSTRÖM

I den händelse jag aldrig skulle träffa dig mera

— — —

PER WAHRMAN

Det gör du alldeles säkert.

FRU BERGSTRÖM

Avbryt mig inte, Per Wahrman! Om jag så aldrig skulle träffa dig mera i detta livet, vill jag ha sagt dig det nu: det finns stunder, då jag tycker att du är rentut sagt en avskyvärd människa. Jag — — —

FRU WAHRMAN

in.

Förlåt, stör jag?

FRU BERGSTRÖM

O nej, visst inte! Jag skulle ha gått för länge sen. Men så kom vi att tala om affärer.

Ut, följd av Per Wahrman.

FRU WAHRMAN

ensam på scenen en stund, ringer på klockan. Hembiträdet in.

Vill Märta vara snäll och ta ut tebordet.

HEMBITRÄDET

samlar kopparna och rullar ut bordet. Fru Wahrman går nervöst omkring i rummet och tar till slut plats i soffan.

Per Wahrman in.

FRU WAHRMAN

Jag skulle väl först och främst tacka dig för pengarna du satt in på mitt bankkonto i sommar.

PER WAHRMAN

Ingen orsak! Vad ville Betty?

FRU WAHRMAN

Hon kom för att tala om att det var hon som ringde.

PER WAHRMAN

Hon nämnde det för mig också. Var du sträng mot henne?

FRU WAHRMAN

Man kan väl inte bli förargad på en virrig människa.

PER WAHRMAN

Egentligen var det synd om henne. Hon var mycket besviken när hon gick. Hon hade väntat sig något helt annat.

FRU WAHRMAN

Vad då?

PER WAHRMAN

En stor scen, utskällning, förbannelser, uppslagning av bekantskapen och så vidare. Kort sagt och med andra ord: straff! Jag är rädd för att vi rubbat hennes livsåskådning en smula genom att beröva henne botgöringen. Det är synd om människor som inte får något straff, när de väntar det. Det är som om de plötsligt svängde fritt i luften — utan rep om halsen. Vad sa hon mera?

FRU WAHRMAN

Hon sa att du aldrig älskat mig. Att du överhuvudtaget var oförmögen att älska.

PER WAHRMAN

Jag vet. Det är en teori som hon har gjort upp efter skilsmässan. Det har kanske hjälpt henne över ett och annat som var svårt en gång i tiden.

Efter en paus.

Kanske har hon rätt. Sätter man sig ner och analyserar alla element som ingår i vad man kallar kärleken, får man bereda sig på åtskilliga mindre smickrande upptäckter.

FRU WAHRMAN

Du medger det alltså.

PER WAHRMAN

Det var inte ett medgivande utan ett antagande. Låt oss säga att jag inte älskat dig eller henne eller någon annan, att jag är oförmögen att älska. Vad sen? Om i en känslotransaktion mellan två personer den ena parten bidragit med en mindre insats än den andre, så förringar väl detta inte värdet av den större insättarpartens bidrag. Man kan på sin höjd säga att resultatet blivit en besvikelse, ett lidande, om affären går omkull. *Du* har älskat. Föremålet har varit ovärdigt. Men det förringar väl inte din kärlek.

FRU WAHRMAN

Kärlek är inte matematik.

PER WAHRMAN

Nej, jag vet det! Det var just därför jag valde exemplet.

Går fram och tillbaka på golvet, stannar till sist framför fru Wahrman.

Jag var nere i mina hemtrakter i början av augusti. Som du vet har jag inte varit där på årtal. Men jag måste ordna med mina föräldrars gravplats. Det blir i höst femtio år sedan min mor dog. Och min far köpte gravplatsen på femtio år. Och så for jag dit ner.

FRU WAHRMAN

En sentimental resa?

PER WAHRMAN

Det kan man ju kalla det.

FRU WAHRMAN

ler.

Jag förstår. Du ville föra henne in i din barndomsmiljö. "I det här huset är jag född. På de här gårdarna har jag härjat som barn. De här husen har min far byggt." Precis som du en gång gjorde med mig! Samma program!

PER WAHRMAN

Jag reste ensam.

Efter en paus.

Det var inte precis någon nöjesresa. När vi gick på kyrkogården — — —

FRU WAHRMAN

Vi — — —? Hon var alltså med dig i alla fall.

PER WAHRMAN

Med vi menade jag kyrkogårdsvaktmästaren och jag. Här låg alla mina föräldrars vänner och bekanta, stadens pampar. Det var som om alla åren mellan min barndom och den där augustidagen krympt samman till en bagatell. Och den bagatellen — alla åren som låg emellan då och nu — det var mitt liv, min verksamhet som mogen man, min gärning — en bagatell — ingenting annat. Det var spöklikt.

Efter en paus.

Dagen därpå for jag ut till Varsjö.

FRU WAHRMAN

rycker till.

Varsjö!

PER WAHRMAN

Jag hade inte varit där, sen det såldes efter fars död. Du trivdes där de somrarna vi bodde där. Bar-
nen också.

FRU WAHRMAN

Det är så längesen. Jo, jag trivdes där. Det var en vacker trakt.

PER WAHRMAN

Far var en vanlig enkel byggmästare. Men när han byggde det där huset för att ha det på gamla dagar och samla sina barn och svärdöttrar och mågar och barnbarn omkring sig, så gjorde han det rymligt och rejält. Det har stått sig. Trädgården skulle du inte känna igen, så som den har vuxit. Men nere vid bryggan låg en eka förtöjd som i gamla tider. Du minns ekan vi satt och fiskade i och gjorde roddturer med. Och badhuset var kvar. Det var bara stallet som gjorts om till garage.

Efter en paus.

Jag kan köpa huset. Jag har option på det till första oktober. Jag får visserligen betala mera för det än det är värt. Men jag funderar på att köpa det. Det behövs göras en del reparationer och sättas in värmeledning och badrum. Men huset är bra när man tagit bort en del krimskrams från det.

Efter en paus.

Vill du följa med ner och titta på det, innan det blir reparerat?

FRU WAHRMAN

Vad har jag där nere att göra?

PER WAHRMAN

Du kanske skulle ha lust att stanna? Och så kunde du själv bestämma vilka förändringar du vill ha. Du är ju själv född på landet och trivs med det.

FRU WAHRMAN

Du menar att vi skulle — — — återta samlivet.

PER WAHRMAN

Det var min tanke.

FRU WAHRMAN

Och hon?

PER WAHRMAN

Du behöver inte bekymra dig om henne.

FRU WAHRMAN

Jag hyser inga som helst bekymmer för henne. Jag undrade bara vad du tänkte göra med henne. Det måste du ju ha gjort klart för dig, innan du kommer med ett sådant förslag.

PER WAHRMAN

Det har jag också.

FRU WAHRMAN

Du menar att det är slut mellan er?

PER WAHRMAN

Det beror på vad man lägger för betydelse i ordet slut.

FRU WAHRMAN

Det kan inte betyda mer än en sak.

PER WAHRMAN

Hon är min vän. Men hon är inte min väninna.

FRU WAHRMAN

Var är hon nu?

PER WAHRMAN

Från den första har hon kommit tillbaka till firman.

FRU WAHRMAN

Jag förstår. Jag förmodar att du själv tycker att du har löst det här problemet på ett genialt sätt. Av en eller annan anledning vill du behålla både henne och mig.

PER WAHRMAN

Jag har sagt dig att hon och jag är vänner. Ingen-ting annat.

FRU WAHRMAN

Jag förstår inte att en man vid dina år och efter vad som hänt anser det mödan värt att komma med ett sådant förslag.

PER WAHRMAN

Jag ser ingenting kränkande för dig i det.

FRU WAHRMAN

Det vill med andra ord säga att jag skulle parkeras nere på landet, och så skulle du kunna ostört träffa henne, när du far hit upp.

PER WAHRMAN

Jag ser inget hinder för att vi inte kunde resa hit upp tillsammans, när vi har lust.

FRU WAHRMAN

Du inbillar dig väl inte att jag skulle gå med på ett sådant arrangemang? Eller att jag för ett ögonblick tror på vad du säger?

PER WAHRMAN

rycker på axlarna.

Du kan ju tänka på saken. Jag begär inte att du ska bestämma dig nu. Det är ingen överhängande brådska.

FRU WAHRMAN

Är det hon eller du som har gjort slut?

PER WAHRMAN

Ingendera av oss. Det var *du!*

FRU WAHRMAN

Jag!?

PER WAHRMAN

Du kom mellan oss.

FRU WAHRMAN

Jag har inte gjort *någonting* för att störa er idyll, sedan den där fruktansvärda eftermiddagen, då jag var vanvettig nog att söka upp henne. Jag har inte sett dig sedan dess och inte haft någon lust till det heller. Det är allt. Hur kan du då säga att det är *jag*, som kommit mellan er?

PER WAHRMAN

Hon såg dig i farstun.

FRU WAHRMAN

Ja, tyvärr gjorde hon det! Också den förödmjuktelsen skulle jag vara tvungen att svälja. Jag önskar att jag haft krafter att be henne dra åt helvete. Men jag var slut. Och så blottade jag mig i all min ynkedom.

PER WAHRMAN

Det var ingen ynkedom.

FRU WAHRMAN

Kalla det vad du vill — förnedring, nakenhet, fattigdom, förtvivlan.

PER WAHRMAN

Den förnedringen blev din styrka. Den blev så stark att den så småningom skilde henne och mig.

FRU WAHRMAN

Du sa ju nyss att ni var vänner?

PER WAHRMAN

Det är vi också. Men det ändrade vårt förhållande. Det var det jag menade, när jag sa att du kom mellan oss. Den där scenen i farstun blev avgörande för oss. Den betydde början till slutet. Förstår du nu?

FRU WAHRMAN

Jag börjar förstå. Hon är inte som jag var, då du skildes från din första hustru. Hon är en ädel människa. Är det det du menar?

PER WAHRMAN

Hon har lidit själv. Hon har bittra erfarenheter i den vägen.

FRU WAHRMAN

Jag vill inte ha hennes medlidande att tacka för *någonting*.

PER WAHRMAN

Den eftermiddagen, då du var uppe hos henne, bad du henne om hennes medlidande. Jag kan inte inse att det ska ligga något förnedrande i att bli föremål för en människas medlidande. Det är någonting som vi, min själ, kan behöva då och då, lite var.

FRU WAHRMAN

Då hon såg mig i min förnedring och eftersom hon själv tycks ha gått igenom något liknande, så var hon ädelmodig nog att lämna dig tillbaka till mig.

PER WAHRMAN

Du talar om människor som om man kunde äga dem. Jag kan inte förklara vad som hände henne och mig efter scenen i farstun på annat sätt än jag gjort. Den väckte också *mitt* medlidande. Ser du, Elsa, medlidandet har den egenheten att väcka till liv en massa andra känslor som ligger i närheten och som man trodde vara döda. Det är som när en trumpetare blåser revelj på slagfältet. Det är tusen minnen som plötsligt stiger upp igen. *Débout les morts!*

FRU WAHRMAN

Men då du skildes från din första hustru, blåste ingen trumpetare revelj.

PER WAHRMAN

För det första ville jag ha barn. Och Betty var gall. Och så var jag tjugu år yngre då. Jag var i den ålder, då medlidandet hos mannen är som minst. Man står mitt uppe i sin gärning. Man tror sig ha tid att gottgöra i framtiden vad man brutit, på ett eller annat sätt. Nu är jag tjugu år äldre och perspektivet på livet har förskjutit sig. Säg, Elsa, jag tycker att vi har talat öppet med varandra nu. Tror

du inte att den uppriktigheten är en bra grund att bygga på. Jag begär inte att du ska bestämma dig nu.

FRU WAHRMAN

Jag kan svara medsamma. Jag måste tacka nej till ditt generösa anbud.

PER WAHRMAN

Varför? Jag har ju sagt dig att det är slut mellan henne och mig. Du tror mig fortfarande inte.

FRU WAHRMAN

Det betyder så litet om jag tror dig eller inte.

Efter en paus.

I tjugu år har jag levat för dig, gått upp i dig. Varje stund har du varit här, inne i mig. Alla mina tankar har till sist kretsat kring dig, från det jag vaknade på morgonen till dess jag somnade på natten. Allting rörde sig i sista hand om dig, till och med när det gällde barnen. I tjugu år har jag inte levat mitt eget liv. Det var bara du, du, du! När jag kom ut från hennes port den där eftermiddagen, visste jag inte hur jag skulle kunna uthärda ens de närmaste timmarna. Det gick en månad, då jag hade det *mycket* svårt. Det var som att snava sig fram genom en tunnel som aldrig tog slut.

Efter en paus.

Din förra hustru sa för en stund sedan, när hon ville råda mig att söka lappa ihop vårt äktenskap, att hon trodde på undret. Plötsligen blev jag fri

från dig! Jag kände mig som en självständig varse! Jag var en fri människa! Förstår du?

PER WAHRMAN

Du får förlåta mig, Elsa, men på mig verkar det som om du spelade Nora i Ett dockhem.

FRU WAHRMAN

Jag spelar inte. Jag bryr mig inte om vad Nora sa eller gjorde. Hon intresserar mig inte det bittersta. Jag bara talar om för dig vad jag tänker och känner och vad jag själv upplevat.

PER WAHRMAN

Ända tills hon kom in i mitt liv har jag gjort allt jag kunnat för att göra dig lycklig.

FRU WAHRMAN

Jag har ingenting att förebrå dig. Att hon kom in i vårt liv spelar ingen roll. Hon var operationskniven som skilde tvillingarna åt.

PER WAHRMAN

Jag är inte riktigt säker på att ditt resonemang håller. Det måste finnas en annan anledning.

FRU WAHRMAN

Vad skulle det vara?

PER WAHRMAN

Jag talade länge med Ulla i går om hur sommaren varit. Hon var mycket förtegen på vissa punkter. Men jag är inte till den grad analfabet att jag inte kan läsa mellan raderna. Vill du svara uppriktigt på en fråga? Får jag svar på den, har jag hela bilden klar för mig.

FRU WAHRMAN

Vilken bild?

PER WAHRMAN

Av vad som hänt sedan du och jag talade med varann sist. Har du och Per-Axel ingått någon slags överenskommelse?

FRU WAHRMAN

Jag förstår inte vad du menar.

PER WAHRMAN

Jag vet inte riktigt hur jag ska uttrycka mig tydligare. Har du och Per-Axel ingått något slags anfalls- och försvarsförbund gentemot mig?

FRU WAHRMAN

Per-Axel avskyr dig. Om det är det du vill veta.

PER WAHRMAN

Ungdomen har två fel. Det har den alltid haft. Det ena är bristen på erfarenhet. Det andra är bris-

ten på tolerans. Det beklagliga är att de söker fylla bristen på erfarenhet med intolerans. Det är en kombination som ibland går under beteckningen idealism.

FRU WAHRMAN

Per-Axel är idealist.

PER WAHRMAN

Han tycks vara det.

Går några steg fram och tillbaka, stannar framför fru Wahrman.

Han delar åtminstone en egenskap med idealisterna: han tycks ha mycket liten iakttagelseförmåga. Jag såg honom på Birger Jarlsgatan för tre kvart sedan. Men han såg tydligen inte mig.

FRU WAHRMAN

Varför stannade du inte och talade med honom?

PER WAHRMAN

Ja, säg det! Det är en fråga som jag ställde mig själv och som inte är så lätt att besvara. Det kunde ju tänkas att han såg mig, men inte ville tala med mig. Det kunde i sin ordning bero på att han kände sig generad. Och så blev jag i min tur generad och gick förbi honom. Det var en högst egendomlig situation. Du sa att han är hemma?

FRU WAHRMAN

Han är på sitt rum.

PER WAHRMAN

ropar.

Per-Axel!

FRU WAHRMAN

rusar upp.

Vad tänker du göra?

PER WAHRMAN

går mot dörren.

Jag tänker tala med honom.

Ropar högre.

Per-Axel!

FRU WAHRMAN

följer honom och ställer sig mellan honom och dörren.

Nej, inte nu! Jag vill tala med honom först!

PER WAHRMAN

Jag vill tala med er båda samtidigt.

FRU WAHRMAN

Vad är det du vill oss?

PER WAHRMAN

Jag tänker ställa till med ett litet polisförhör. Jag vill konfrontera er båda med varandra.

FRU WAHRMAN

Du får inte! Jag vill inte!

PER WAHRMAN

tar hennes hand.

Vad går åt dig? Varför är du så upprörd? *Per-Axel!*

FRU WAHRMAN

Släpp mig! Du gör illa mig!

Söker slita sig loss.

Släpp mig! *Per-Axel!*

PER WAHRMAN

Jag vill veta sanningen!

FRU WAHRMAN

Du och sanningen!

PER-AXEL

blir stående i dörren och ser på dem.

Vad gör du mamma?

PER WAHRMAN

Jag håller henne i handen, som du ser.

PER-AXEL

Men hon vill ju inte! Släpp henne! Ser du inte att hon hatar dig! Och det gör jag också. Mamma har talat om allt. Har du inte det, mamma?

FRU WAHRMAN

Jo, det har jag.

PER-AXEL

Och vi har kommit överens om att hålla ihop.
Har vi inte det, mamma?

FRU WAHRMAN

Jo, det har vi.

PER-AXEL

Du tänker väl inte svika mig?

FRU WAHRMAN

Nej!

PER WAHRMAN

Ska vi inte sätta oss ner, så att vi kan talas vid
under lite mindre upprörda förhållanden.

PER-AXEL

Jag står hellre.

PER WAHRMAN

sätter sig.

Nå, gör som du vill! Vad är det ni har kommit
överens om, du och mamma?

PER-AXEL

Att vi ska leva för oss själva. Har vi inte det,
mamma?

FRU WAHRMAN

Jo.

PER WAHRMAN

Kan inte du, Elsa, ge en mindre temperamentsfull förklaring än Per-Axel på vad ni har kommit överens om?

FRU WAHRMAN

Behövs det? Förstår du inte själv? Ser du inte? Per-Axel vill inte bo tillsammans med dig.

PER-AXEL

Då ger jag mig i väg.

PER WAHRMAN

Jag tror till och med det skulle vara mycket nyttigt för dig att komma från hemmet ett slag. Den saken bör inte vara svår att ordna.

FRU WAHRMAN

Jag lämnar inte Per-Axel! Gör jag det, har jag gjort honom en obotlig skada. Jag har svikit honom. Förstår du inte det?

PER WAHRMAN

till Per-Axel.

Såg du mig för en timme sedan på Birger Jarls-gatan, Per-Axel?

PER-AXEL

Ja.

PER WAHRMAN

Varför hälsade du inte?

PER-AXEL

Därför att jag inte ville.

PER WAHRMAN

Jaså, på det sättet. Jag hade en liten misstanke
åt det hållet. Varför ville du inte?

PER-AXEL

Därför att jag förakt — — —

FRU WAHRMAN

Varför ska du plåga honom?

PER WAHRMAN

Säg, Per-Axel? Är du alldeles säker på att det är
uteslutande av moralisk indignation som du inte
vill — — —

PER-AXEL

Ja, det är jag.

PER WAHRMAN

Kan det möjligen inte också bero en liten smula
på att du de här månaderna varit — — — vad ska
jag säga — — — herre i huset och att du inte vill
förlora din position? Tänk efter!

PER-AXEL

svarar inte.

PER WAHRMAN

Ser du, min gosse, det är så många element som spelar in i vad vi kallar moralisk indignation. Åtskilliga av dem är rätt så egoistiska, när man synar dem riktigt i sömmarna.

PER-AXEL

svarar inte.

PER WAHRMAN

reser sig sakta.

Varför står du med handen i fickan hela tiden?

PER-AXEL

Jag har min hand var jag vill.

PER WAHRMAN

Ta handen ur fickan, pojke! Genast!

PER-AXEL

tvekar, men tar sakta handen ur fickan.

PER-~~AXEL~~

Vad är det du har i fickan?

PER-AXEL

Ingenting!

PER WAHRMAN

Ingenting tar inte så stor plats. Får jag se!

PER-AXEL

Ska jag kroppsvisiteras också, som en förbrytare.

PER WAHRMAN

tar ett snabbt steg fram till honom och lägger handen på
fickan.

Stå stilla! Alldeles stilla! Nej, rör dig inte!

Han tar upp en revolver ur Per-Axels ficka och ser på
den. Ler.

Ser du, min pojke, jag var på bio i förrgår och där
såg jag en ung man som stod med handen i fickan
precis som du. Det kan ha sin nytta att se filmer.

Han plockar ur patronerna, stoppar dem i sin ficka och
ser på revolvern.

Det är min. Har du tagit den ute på Sandvik?

PER-AXEL

Jag har skjutit kråkor med den i sommar.

PER WAHRMAN

Varför tog du den med in till stan?

PER-AXEL

Jag tänkte träna i vinter.

PER WAHRMAN

Är du en säker skytt?

PER-AXEL

svarar inte.

PER WAHRMAN

Vem tänkte du ha som måltavla den här gången?

PER-AXEL

Jag hörde mamma ropa "Släpp mig".

PER WAHRMAN

Och så ville du skydda henne?

PER-AXEL

Jag — — — jag vet inte — — — jag var — — —

PER WAHRMAN

Du var upphetsad?

PER-AXEL

Jag har ju sagt att jag hörde mamma ropa. Jag visste inte vad som stod på, och så tog jag revolvern.

PER WAHRMAN

Det var alltså jag som — — —

FRU WAHRMAN

Varför ska du plåga honom! Låt honom gå!

PER WAHRMAN

Jag tänker inte plåga honom.

PER-AXEL

Du får göra med mig vad du vill! Anmäl mig för polisen, om du har lust!

PER WAHRMAN

Det lär jag nog inte komma att göra. Jag är inte lika lagd för dramatiska uppträden som du. Jag vill bara tala om för dig en sak: jag har föreslagit mamma att vi skulle bosätta oss på Varsjö.

PER-AXEL

Är det sant, mamma? Har du lovat det? Tänker du svika mig, så kommer jag inte att tro på en enda människa i världen mera! Inte en enda en! Inte så länge jag lever!

PER WAHRMAN

Åjo, det kommer du nog att göra.

PER-AXEL

Så världsvis och överlägsen som du *vill* jag aldrig bli.

FRU WAHRMAN

Jag har inte lovat honom. Jag har tvärtom sagt nej.

PER-AXEL

Jag visste väl det!

PER WAHRMAN

till fru Wahrman.

Du sa nyss att du först på senaste tiden känt dig som en fri och självständig varelse. Kära du, inser

du inte redan nu att du bara har bytt herre. Men skillnaden är den, att den du nu har fått är så oändligt mycket oresonligare än den förra.

FRU WAHRMAN

Oresonlig! Oresonlig! Han bryr sig om mig! Jag betyder någonting för honom! Han behöver mig! Tusen gånger hellre hans oresonlighet än din vänlighet, din älskvärda likgiltighet! Du är varken kall eller varm! Du är som en människa med en ask tändstickor — du stryker eld på den ena efter den andra och tror att du tänder en stor brasa — — — Nej, du tror för resten inte ens det — — — du tänder den bara för att värma dig några steg i känslokylan. Du tycker om Ulla, därför att hon aldrig varit dig till besvär och du kan behandla henne som en docka som kan blunda och säga "pappa". Du har lämnat Per-Axel åt sig själv, när du märkte att han blev ett besvärligt problem för dig. I grund och botten är vi dig komplett likgiltiga alla tre. Och du lämnade den där unga damen, när du fann att det blev mera komplicerat än du tänkt dig.

PER WAHRMAN

Jag har sagt dig anledningen varför vårt förhållande tog slut. Jag hade aldrig tänkt mig att *du* skulle ha något att invända emot ett sådant steg.

FRU WAHRMAN

Jag ska säga dig en sak, Per Wahrman: Hade du verkligen älskat henne, då hade du gått inte bara

över min skugga utan över mitt lik för att få behålla henne. Och jag skulle ha respekterat dig för det!

PER WAHRMAN

Kära du, så fullständigt olika kan två människor se på samma sak.

FRU WAHRMAN

Det finns bara ett sätt att se på den. Också hon var dig innerst inne likgiltig. Du är — — —

PER WAHRMAN

Säg gärna vad jag är! Jag tror jag kan tåla att höra också det.

FRU WAHRMAN

Du är omänsklig — — — omänsklig i din ljumma människovänlighet. Jag har äntligen genomskådat dig!

PER WAHRMAN

Vet du, Elsa, jag tycker det känns riktigt skönt.

FRU WAHRMAN

Vilket?

PER WAHRMAN

Att ha blivit genomskådad. Att känna att det finns åtminstone en människa som vet vad man går för. Jag tror att det är en bra grund att bygga på.

FRU WAHRMAN

Vad menar du?

PER WAHRMAN

Att mitt anbud står fast. Tänk på saken!

Går mot dörren. Stannar.

Tänk på saken! Båda två! I lugn och ro.

Går.

Fru Wahrman och Per-Axel står tysta och ser mot dörren. Plötsligt tar fru Wahrman några snabba steg mot den.

PER-AXEL

ställer sig framför henne.

Vad tänker du göra? Ta det lugnt! Ta det lugnt!

Du vet — — —

FRU WAHRMAN

stannar utan att svara. De ser på varandra länge.

Vet vad?

Det ringer i telefonen.

FRU WAHRMAN

Hör efter vem det är!

PER-AXEL

går till telefonen.

Hallå — — — Nej, han träffas inte här — — —
ett ögonblick — — —

Håller handen för luren.

Det är någon som vill ha tag i pappa.

FRU WAHRMAN

Är det en dam eller en herre.

PER-AXEL

Det är en karl. Ska jag säga att han bor på Grand?

FRU WAHRMAN

Vad tänker du på? Är du alldeles galen!

PER-AXEL

Då får du svara själv!

FRU WAHRMAN

Går till telefonen.

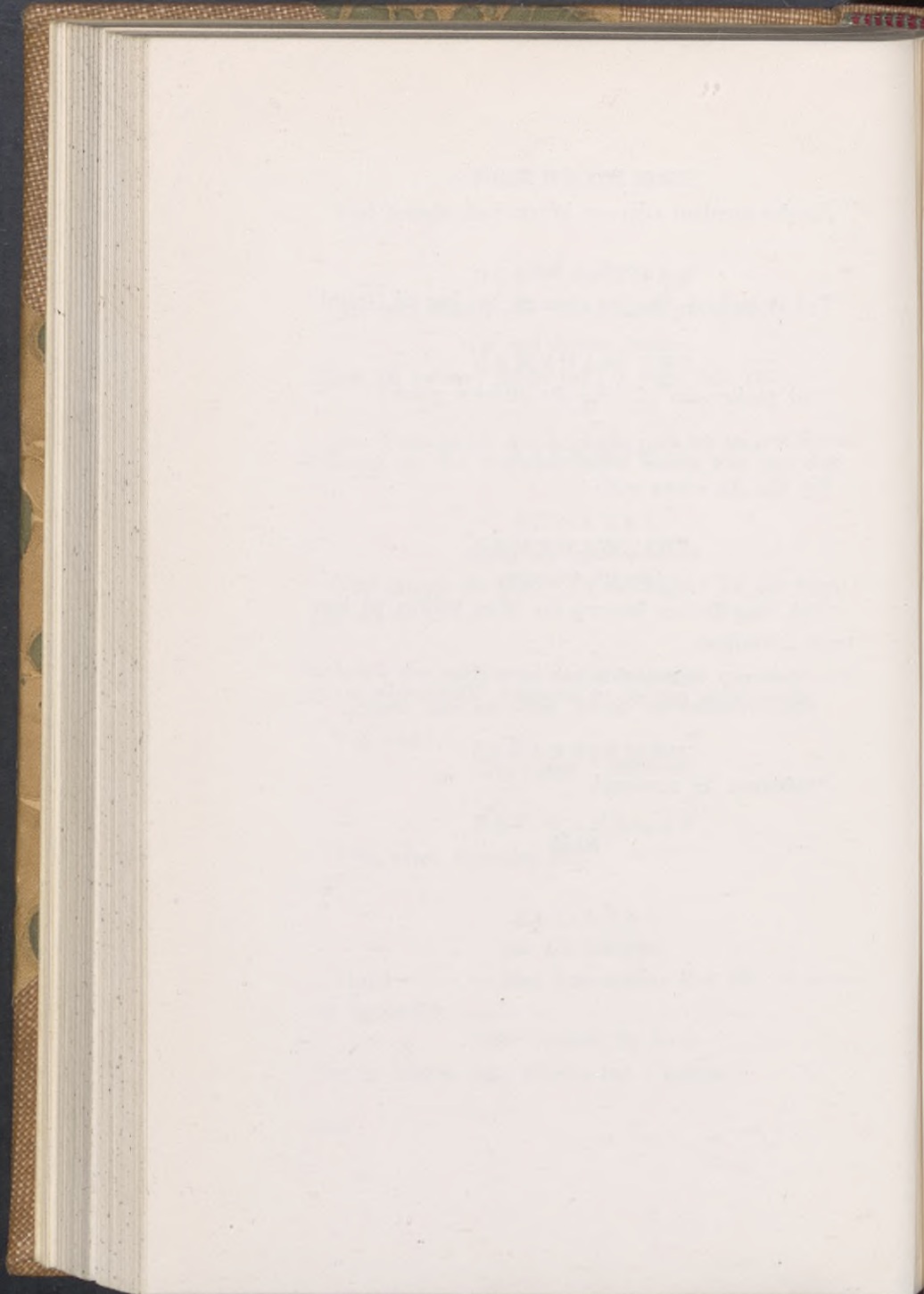
Nej, han är inte hemma nu. Han träffas på kontoret i morgon.

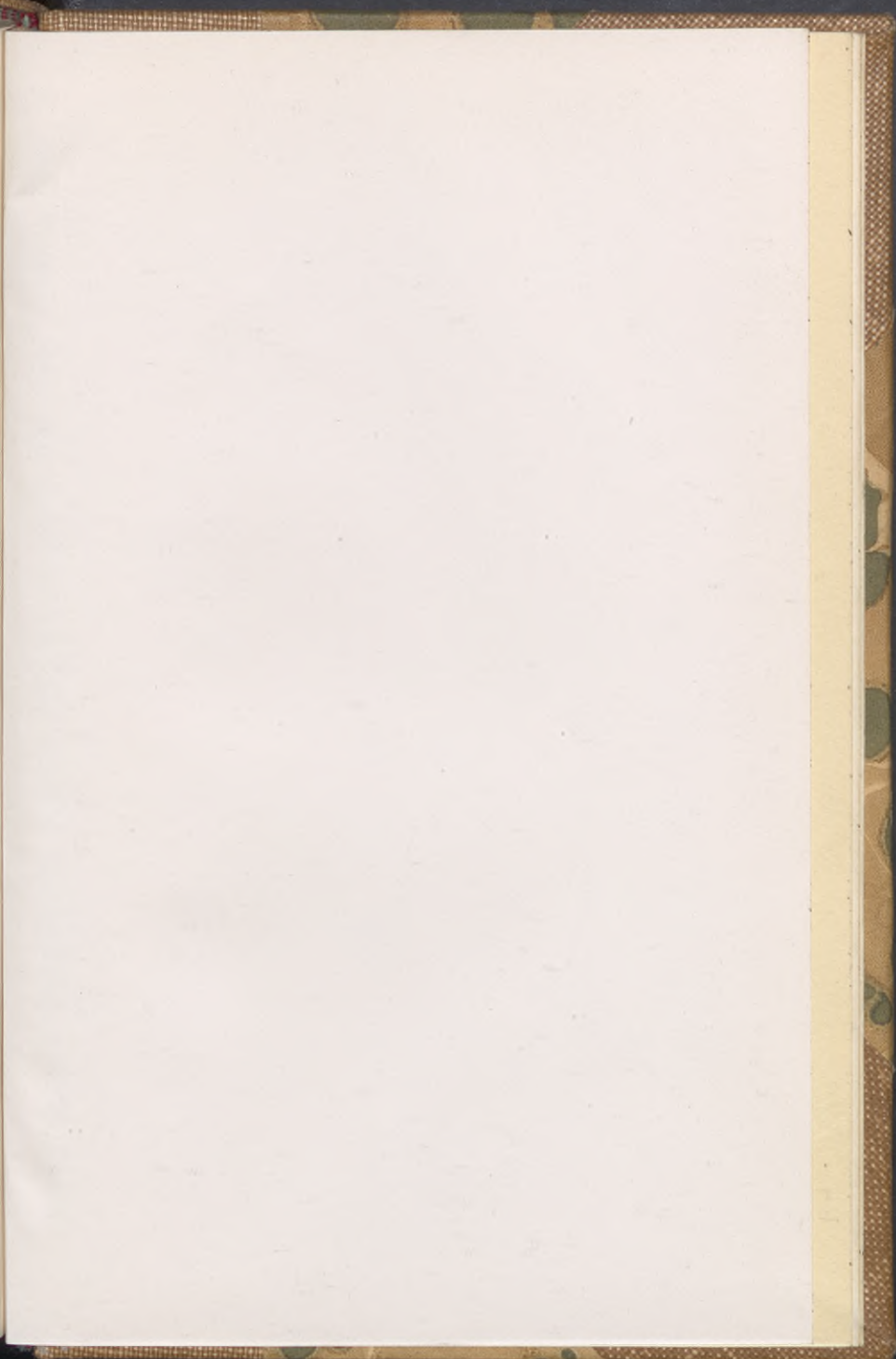
Fru Wahrman lägger sakt ner luren. Hon och Per-Axel står orörliga och ser på varandra. Hembiträdet in.

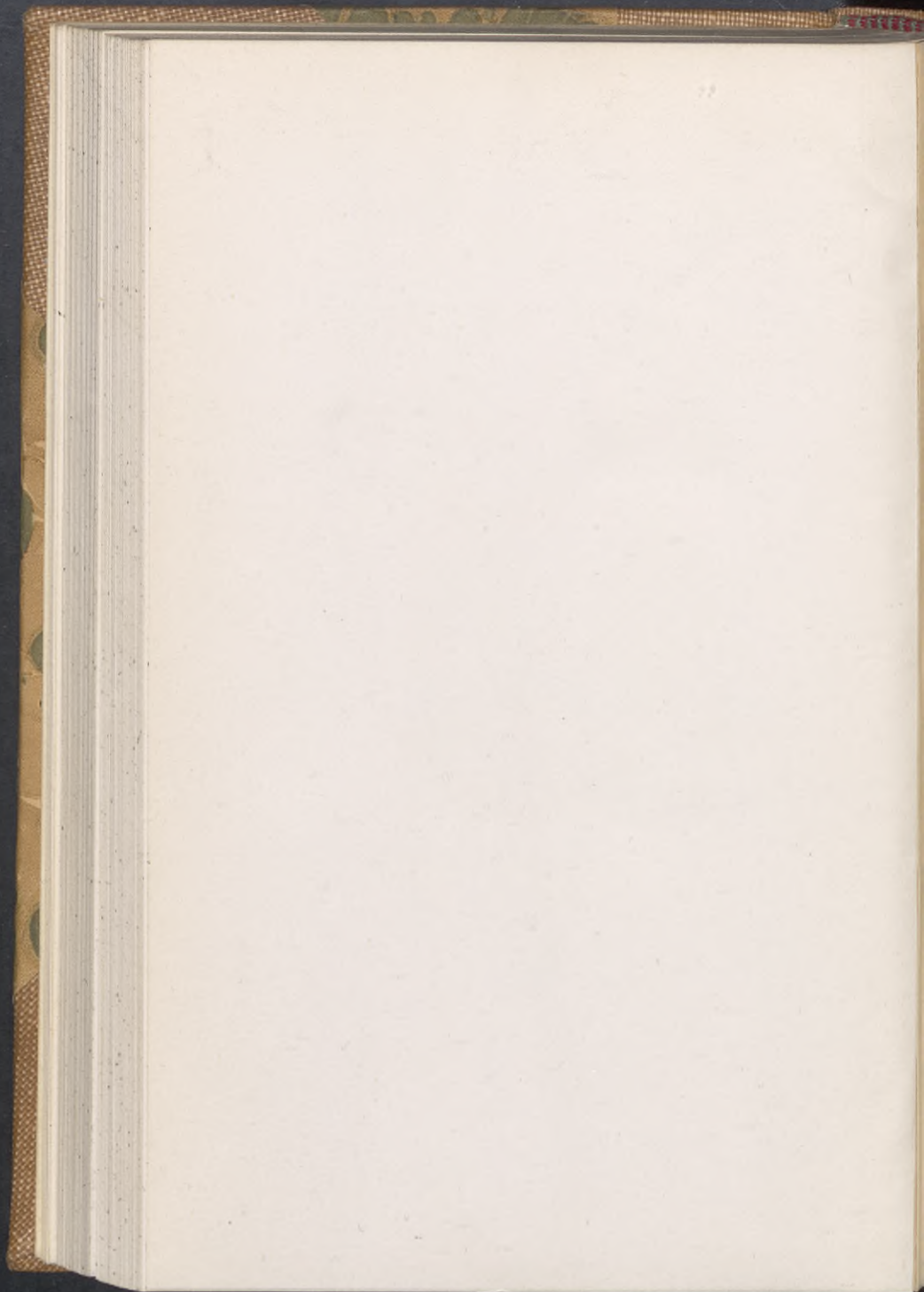
HEMBITRÄDET

Middagen är serverad.

Ridå

Sv. Tatern. Nr 466. HELLSTRÖM, HAN TRÄFFAS INTE HÄR

GUSTAF HELLSTRÖM

ROMANERNA OM STELLAN PETREUS

- Dagdrömmar 1921
(Slut på förlaget)
- En mycket ung man 1923
(Slut på förlaget)
- Sex veckor i Arkadien 1925
(Slut på förlaget)
- Det var en tjusande idyll 1938
8: 50, inb. 11: 50
- Kärlek och politik 1942
12: 50, inb. 15: 50
- Den gången 1944
12: —, inb. 15: —

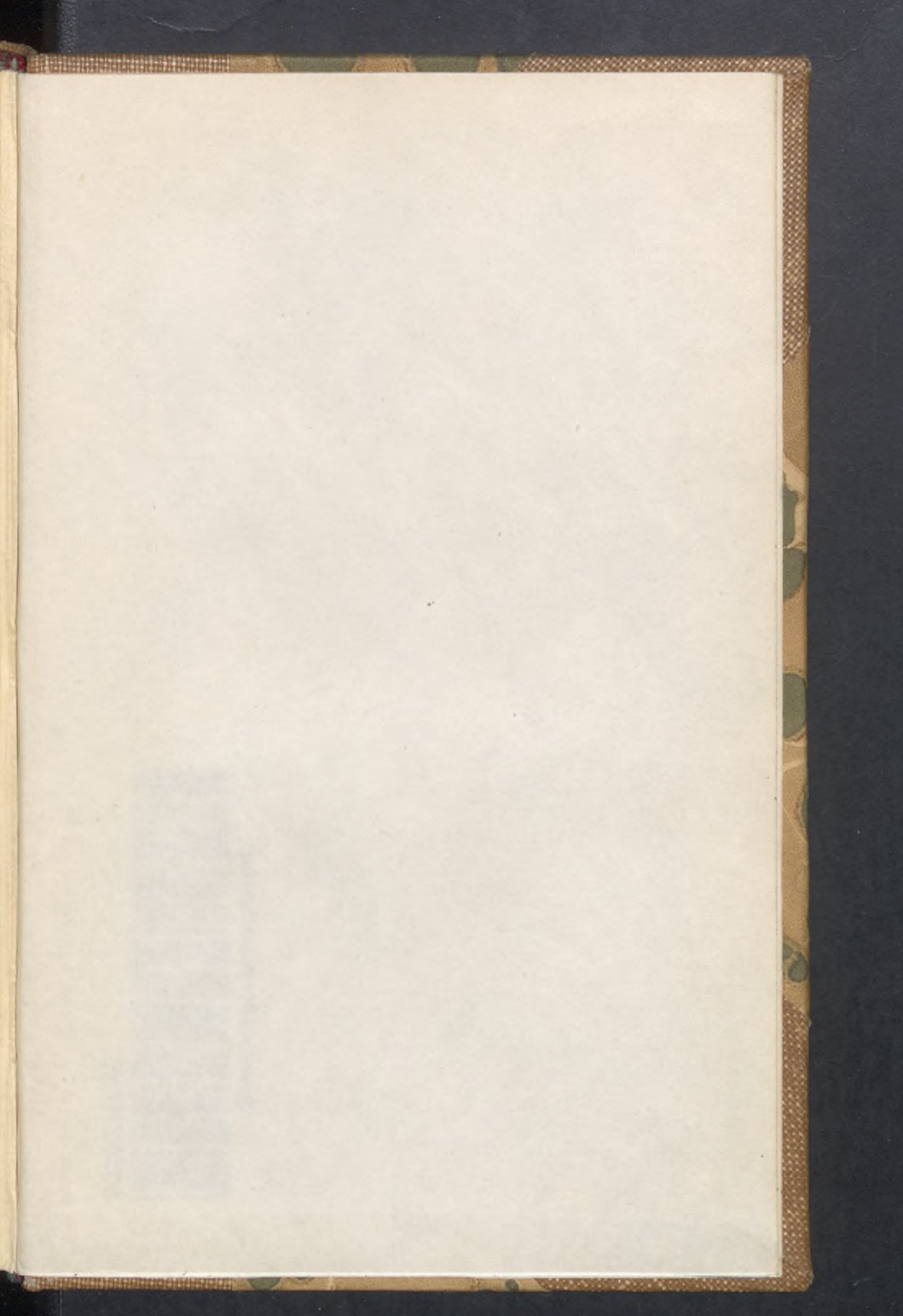

ALBERT BONNIERS FÖRLAG

K-69
5/4-49
(Ryggan inbindes)

Pris 6: 50

LUSTAR HELSTROSI

STAMMENA DASTALWI...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

HEBET LONNERNSTALLG

6000324075

Göteborgs Universitet

6.75

